

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

ΤΟΥ

ΣΤΡΟΥΜΤΣΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Λαδάς Ανέστης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ..... 6

1.1 Έννοια της ελεγκτικής.....	6
1.2 Στόχοι της ελεγκτικής.....	6
1.3 Αναγκαιότητα της ελεγκτικής	7
1.4 Η εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα.....	7
1.5 Αντικείμενο της Ελεγκτικής.....	8
1.6 Σκοπός της Εργασίας	8
1.7 Ερευνητικά ερωτήματα.....	9
1.8 Δομή της εργασίας.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....13

3.1 Ορισμός.....	13
3.2 Θεμελιώδεις αρχές.....	13
3.3 Λειτουργία του Ελέγχου.....	14
3.4 Θεσμικό πλαίσιο	14
3.5 Πλαίσιο εργασίας εξωτερικού ελέγχου.....	15
3.6 Διακρίσεις ελέγχων	16
3.7 Εξωτερικοί ελεγκτές.....	17
3.8 Διεθνή και λογιστικά πρότυπα ελέγχου	18
3.9 Κώδικας Δεοντολογίας	19
3.10 Ελεγκτικά τεκμήρια	19
3.11 Φύλλα εργασίας	21
3.12 Διαδικασία εξωτερικού ελέγχου.....	23
3.13 Έκθεση ελέγχου.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....28

4.1 Εισαγωγή.....	28
4.2 Ορισμός.....	28
4.3 Όργανα φορολογικού ελέγχου.....	28
4.4 Κατηγορίες φορολογικού ελέγχου.....	30
4.5 Κατάρτιση διαγράμματος ελεγκτικής διαδικασίας.....	32
4.6 Έκθεση Ελέγχου.....	33
4.7 Ετήσιο Πιστοποιητικό (ΑΕ και ΕΠΕ).....	33
4.8 Φορολογικοί ελεγκτές	36
4.9 Δικαιώματα Φορολογουμένων.....	37
4.10 Υποχρεώσεις Φορολογουμένων.....	38
4.11 Διαδικασία που έπεται του ελέγχου.....	38
4.12 Κώδικας Δεοντολογίας Ελεγκτών.....	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ..40

5.1 Εισαγωγή.....	40
5.2 Ορισμός λογιστικής απάτης.....	40
5.3 Ορισμός και προσέγγιση της δημιουργικής λογιστικής.....	41
5.4 Παράγοντες που επηρεάζουν τη διάπραξη απάτης.....	42
5.5 Λογιστικά τεχνάσματα με στόχο τη παραποίηση.....	43
5.6 Χειραγώγηση Κερδών.....	47
5.7 Στρατηγικές διαχείρισης κερδών.....	49
5.8 Τρόποι αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.....	50
5.9 Διεθνή Οικονομικά σκάνδαλα.....	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....55

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....</u>	<u>57</u>
Ελληνική.....	57
Ξενόγλωσση.....	57
<u>ΝΟΜΟΙ-ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....</u>	<u>59</u>

Περίληψη

Σε ένα σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον όπου οι συναλλαγές γίνονται όλο και πιο πολύπλοκες ο ρόλος του ελέγχου είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Η ελεγκτική αποκτά σημαντική συμβολή καθώς ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων βελτιώνοντας τα στοιχεία των οικονομικών τους καταστάσεων και δίνει πνοή στο μηχανισμό της οικονομίας μέσω επενδυτικών σχεδίων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να τονισθεί η συμβολή του ελέγχου αρχικά εσωτερικού ο οποίος πραγματοποιείται από την εταιρία και στη συνέχεια του εξωτερικού ο οποίος διενεργείται από Ανεξάρτητους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές οι οποίοι με την υπογραφή τους πιστοποιούν την ορθότητα των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα παρουσιάζονται αναλυτικά οι ελεγκτικές διαδικασίες του παραπάνω ελέγχου οι οποίες πρέπει να πραγματοποιούνται σε συμφωνία με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και βάση του Κώδικα Δεοντολογίας των Ελεγκτών.

Επίσης παρουσιάζεται ο Φορολογικός έλεγχος των επιχειρήσεων ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση των κρατικών εσόδων και επίσης οι παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Δηλαδή δίνεται έμφαση στις μεθόδους αλλοίωσης των λογιστικών καταστάσεων των εταιριών, στις λογιστικές απάτες που διαπράττουν καθώς και στους τρόπους αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου.

Τέλος γεννιούνται ερευνητικά ερωτήματα που έχουν σχέση με τον ρόλο του εξωτερικού κ φορολογικού ελέγχου στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων, τον καθοριστικό ρόλο του Κώδικα Δεοντολογίας των ελεγκτών καθώς και της έννοιας της "Επιχειρηματικής ηθικής" που πρέπει να ασπάζεται το σύνολο των επιχειρήσεων ώστε να περιορίζονται φαινόμενα λογιστικής παραποίησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1.1 Έννοια της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική αποτελεί ένα από τους πιο σημαντικούς κλάδους στη λογιστική επιστήμη. Ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την ομαλή διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Το κύριο αντικείμενο ελέγχου είναι ο ελεγκτής να δηλώσει ότι οικονομικές καταστάσεις τους παρουσιάζουν μια εικόνα "αληθινή" και "δίκαιη"

Ο Τσιμάρας (1956) ορίζει την ελεγκτική ως "το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών διά των οποίων απορρυσών από βαθειάν γνώσιν της Οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων, της Λογιστικής και του Δικαίου (Εμπορικού, Αστικού, Φορολογικού) διενεργείται η εξέλεξις εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων, προς διαπίστωσην πράξεων ή παραλείψεων και συναγωγήν ητιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς οικονομικήν τίνα διαχείριση"

Ο Κάντζος (2006) ορίζει την Ελεγκτική σαν τις γενικές αρχές και τους παράγωγους κανόνες, αλλά και τις επιμέρους τεχνικές και διαδικασίες ελέγχου που χρησιμοποιούνται στην εκπλήρωση του σκοπού της ελεγκτικής στα πλαίσια της ευρύτερης οικονομικής ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η Αμερικανική Ένωση (American Accounting Association) ορίζει την Ελεγκτική ως "μία συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων, με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες.

1.2 Στόχοι της ελεγκτικής

Η ελεγκτική μέσω της αξιολόγησης και της διερεύνησης των λειτουργιών εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε επιχειρηματική οντότητα ή φορέα. Μέσω της αναγκαίας πληροφόρησης συμβάλλει στην αξιοποίηση της με κύριο στόχο την ανάπτυξη των επιχειρηματικών σχεδίων και την εξυπηρέτηση του κοινού οφέλους.

Συγκεκριμένα η ελεγκτική διερευνά τα τρωτά σημεία του εσωτερικού ελέγχου και προσπαθεί να δώσει ρεαλιστικές λύσεις προκειμένου να βοηθήσει στην ομαλή λειτουργία της ελεγχόμενης μονάδας¹.

Συνοπτικά οι βασικοί σκοποί του Ελέγχου είναι οι εξής :

- Εντοπισμός και πρόληψη εκούσιων ή ακούσιων λαθών

---

¹ Καραγεώργος (2006)

- Διερεύνηση και καταστολή των παραπάνω
- Αξιολόγηση και εξακρίβωση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων
- Αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν στην επιχείρηση(Κύκλος εργασιών , εσωτερική αξία μετοχών και κοστολόγια)
- Εξακρίβωση των λαθών και ατελειών σε όλο το επιχειρηματικό κύκλωμα της επιχείρησης

1.3 Αναγκαιότητα της ελεγκτικής

Οι σημαντικότερες βάσεις για την θεμελίωση της ελεγκτικής είναι οι εξής :

- Οι ατέλειες της ανθρώπινης φύσης
- Εντοπισμός και διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων
- Ανάγκη έγκυρης πληροφόρησης

Η αναγκαιότητα της ελεγκτικής βασίζεται συγκεκριμένα στον ανθρώπινο παράγοντα και στις ατέλειες του. Δηλαδή οι ατέλειες και οι αδυναμίες είναι συνυφασμένες με τη ζωή των ανθρώπων και γι αυτό το λόγο ο κλάδος της ελεγκτικής είναι τόσο αναγκαίος και βιοτικής σημασίας.

Επιπλέον ο βασικός στόχος της ελεγκτικής όπως προαναφέρθηκε είναι ο εντοπισμός των λογιστικών σφαλμάτων εκούσιων ή ακούσιων τα οποία πλήττουν την χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης και ωραιοποιούν άλλοτε τις οικονομικές καταστάσεις ώστε η επιχείρηση να έχει επενδυτικά οφέλη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Έννοια της Ελεγκτικής πλέον έχει καθιερωθεί σε όλο το εύρος του Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα και από όργανα που ασκούν αυτόν τον έλεγχο σε υψηλό επίπεδο όπως το **Διεθνές Νομισματικό ταμείο** και η **Παγκόσμια Τράπεζα**.

Αρα είναι εμφανές ότι η Ελεγκτική λειτουργεί σε όλα τα επίπεδα για την αποκάλυψη λαθών εσφαλμένων ή μη ώστε να εξυπηρετήσει τα επιχειρηματικά και επενδυτικά σχέδια των ιδιωτικών μονάδων.

1.4 Η εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η καθιέρωση του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα ουσιαστικά πραγματοποιήθηκε με το Νόμο 3329/1955 με το < Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (ΣΟΕ). Μέχρι τότε ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων ήταν καθαρά τυπικός γιατί δεν υπήρχε ακριβώς ή έννοια της Ελεγκτικής.

Από το 1957 μέχρι το 1992 οργανώθηκε και λειτούργησε ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα με τη μορφή υποχρεωτικής ενώσεως επαγγελματιών ελεγκτών σε ένα Νομικό Πρόσωπο του οποίου τα μέλη ασκούσαν ελεύθερα το επάγγελμα βάση κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας. Ουσιαστικά ο εκσυγχρονισμός έγινε από το 1993 και μετά όταν διαλύθηκε το ΣΟΕ και άρχισαν να ιδρύονται ιδιωτικές Ελεγκτικές Εταιρίες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή καθιερώθηκε στην Ελλάδα το 1995 ενώ με την πλήρη προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της 8^{ης} οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίστηκαν τα απαραίτητα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος. Επιπλέον το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι μέλος της International Federation of Accountants (I.F.A.C) η οποία είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Κατά συνέπεια το επάγγελμα των Ορκωτών Λογιστών ασκείται στην Ελλάδα μέσα στο πλαίσιο διεθνών κανόνων¹.

1.5 Αντικείμενο της Ελεγκτικής

Ουσιαστικά το Αντικείμενο της Ελεγκτικής είναι η δραστηριοποίηση σε διαχειριστικό έλεγχο προσώπων Φυσικών ή Νομικών. Το ενεργητικό της κάθε επιχείρησης αφορούν τόσο τη διοίκηση της όσο και τα άτομα που έχουν επιχειρηματικό συμφέρον από αυτήν.

Με λίγα λόγια ο έλεγχος βάση τεκμηρίων ουσιαστικά πιστοποιεί την ορθή διαχείριση στις οικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μονάδων. Άρα οι βασικοί σκοποί του ελέγχου είναι οι εξής :

- Εντοπισμός εκούσιων ή ακούσιων λαθών στα λογιστικά βιβλία
- Έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός ακρίβειας και πιστότητας των διάφορων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολο τους. (Ισολογισμός κ.α)
- Αξιολόγηση των επιμέρους στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων για τις τάσεις που επικρατούν στην εταιρία. (κύκλος εργασιών , κοστολόγια, μετοχές)
- Ανάλυση και υπολογισμός αριθμοδεικτών για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.
- Υπογράμμιση των λαθών και των ατελειών στο σύνολο της επιχειρηματικής λειτουργίας².

1.6 Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να πραγματοποιηθεί μια τεκμηριωμένη ανάλυση με βάση την έννοια της Ελεγκτικής καθώς και ειδικότερα στον Εξωτερικό έλεγχο που διενεργούν οι ανεξάρτητοι Ορκωτοί λογιστές με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο. Επίσης θα γίνει μια εκτενής παρουσίαση του Φορολογικού Ελέγχου που διενεργεί το κράτος στις επιχειρήσεις και θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα για τη χρησιμότητα των ελέγχων οι οποίοι πραγματοποιούνται με σκοπό την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Τέλος θα παρουσιαστεί

---

² Τσακλάγκανος (2005)

το θέμα των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων οι οποίες έχουν σχέση με τη δημιουργική λογιστική και τη χειραγώγηση κερδών καθώς και τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου.

1.7 Ερευνητικά ερωτήματα

Η συγκεκριμένη έρευνα καλείται να εξηγήσει ερωτήματα και θέματα σχετικά με την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του εξωτερικού ελέγχου σε συνάρτηση με την ανάλυση των διαδικασιών και του συνόλου της λειτουργίας του. Επίσης θα απαντηθούν ερωτήματα σχετικά με τον κώδικα δεοντολογίας καθώς και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο Ορκωτός Ελεγκτής ώστε να διενεργήσει αποτελεσματικά τον έλεγχο.

Επιπρόσθετα εγείρονται ερευνητικά ερωτήματα που έχουν σχέση με την επιχειρηματική ηθική βάση της οποίας οφείλουν να ενεργούν οι επιχειρήσεις και κατά πόσο είναι εφικτό να επιτευχθεί ώστε να καταπολεμηθεί η συστηματική αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων.

1.8 Δομή της εργασίας

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία πραγματεύεται το ρόλο της ελεγκτικής στις επιχειρήσεις καθώς και πως συμβάλλει στην ευρύτερη ανάπτυξη τους και στην αποφυγή ενεργειών που αποκλίνουν από τη Νομοθεσία.

Συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στην ελεγκτική επιστήμη δίνοντας κάποιους επιστημονικούς ορισμούς καθώς επίσης παρατίθενται πληροφορίες σχετικά με την ιστορική της εξέλιξη. Επίσης στο κομμάτι αυτό παρουσιάζονται τα είδη των ελέγχων και η οργάνωση του ελεγκτικού επαγγέλματος στον Ελλαδικό Χώρο. Τέλος υπάρχουν τα καθιερωμένα ερευνητικά ερωτήματα και ο σκοπός της παρούσας διπλωματικής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση των ερευνών, βιβλίων και άρθρων που παρουσιάστηκαν για αυτή την εργασία.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται ο εξωτερικός έλεγχος των επιχειρήσεων και αναλύονται αναλυτικά οι λειτουργίες του. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται η λειτουργία του και η σχέση του με τους εξωτερικούς ελεγκτές τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, τα τεκμήρια και τα φύλλα εργασίας. Στη συνέχεια υπάρχει η διαδικασία του ελέγχου με τις καθορισμένες ελεγκτικές ενέργειες και στο τέλος η ολοκλήρωση του με την έκθεση ελέγχου και την έκφραση γνώμης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο φορολογικός έλεγχος των επιχειρήσεων που πραγματοποιείται από το κράτος προκειμένου να εξασφαλιστούν τα κρατικά έσοδα και να παταχθεί το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Στο συγκεκριμένο μέρος αναλύονται τα ελεγκτικά όργανα που συμμετέχουν σε αυτό τον έλεγχο καθώς και το διάγραμμα κατάρτισης της ελεγκτικής διαδικασίας. Επίσης παρουσιάζεται η έκθεση ελέγχου και το ετήσιο πιστοποιητικό για Α.Ε και Ε.Π.Ε καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των φορολογουμένων και ελεγκτών. Τέλος παρατίθεται η διαδικασία που έπεται του ελέγχου.

Στο πέμπτο και τελευταίο μέρος αυτής της διπλωματικής γίνεται μια εκτενής αναφορά στην δημιουργική ή επινοητική λογιστική καθώς και στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα αναλύεται η έννοια της λογιστικής απάτης και οι κατηγορίες της, τα κίνητρα τα οποία έχουν οι υπεύθυνοι που προβαίνουν σε αυτή την ενέργεια καθώς επίσης δίνεται και μια επιστημονική ερμηνεία της δημιουργικής λογιστικής. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα λογιστικά τεχνάσματα με τα οποία τα διευθυντικά στελέχη ωραιοποιούν τις λογιστικές καταστάσεις προκειμένου να έχουν επενδυτικά και όχι μόνο οφέλη. Στο σημείο αυτό γίνεται μια αναφορά στη χειραγώγηση των κερδών καθώς και με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται. Τέλος παρατίθενται τα μεγαλύτερα σκάνδαλα που έλαβαν χώρα στην Αμερική και έχουν σχέση με τις παραπάνω έννοιες.

Τέλος στο τελευταίο μέρος της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, οι περιορισμοί καθώς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα σχετικά με το θέμα ανάλυσης της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στη παρούσα ενότητα γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα άρθρα και έρευνες που έχουν σχέση με τον εξωτερικό και φορολογικό έλεγχο καθώς και στο θέμα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων γεγονός υπαρκτό που συνδυάζεται με τη χειραγώγηση των λογιστικών κερδών.

Οι Dechow et al. (1995) σε άρθρο τους τονίζουν τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η χειραγώγηση των κερδών επομένως είναι απαραίτητο να υπάρξουν τρόποι ανίχνευσης τέτοιων φαινομένων. Συγκεκριμένα παρουσιάζουν ένα υπόδειγμα με οικονομετρικά και στατιστικά εργαλεία βάση του οποίου επιτυγχάνεται σημαντικά η ανίχνευση έντονης χειραγώγησης των λογιστικών κερδών με στόχο τη παραπλάνηση των ενδιαφερομένων.

Οι Summers & Sweeney (1998) σε έρευνα τους σημειώνουν ότι σε πολλές περιπτώσεις εταιριών τα στελέχη που γνώριζαν τη προχωρημένη έκταση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων πούλησαν τις μετοχές τους πριν αποκαλυφθεί η επερχόμενη απάτη. Τέτοιες κινήσεις συνήθως παρατηρούνται προς το τέλος του έτους.

Οι Healy & Wahlen (1999) σε επιστημονικό άρθρο τους διασαφηνίζουν την έννοια της χειραγώγησης κερδών και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα που προκαλούνται από αυτή τη διαδικασία. Συγκεκριμένα χρησιμοποιούν μια εμπειρική έρευνα σύμφωνα με την οποία κατατάσσουν την χειραγώγηση των κερδών σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό στον οποίο πραγματοποιούνται και την επίδραση που έχει στη κατανομή των πόρων στην οικονομία.

Ο Hemraj (2001) με αφορμή την υπόθεση Sasea Finance Ltd κατά KPMG και ανάλυση περιπτώσεων από την Αγγλία και την Αυστραλία, προσπαθεί να ορίσει τον υπεύθυνο που θα προφυλάξει την εταιρία από την απάτη, την υπεξαίρεση και την κατάχρηση χρημάτων και με βάση τα παραπάνω τονίζει τη σημασία του εξωτερικού ελέγχου από τους Ορκωτούς ελεγκτές καθώς και την πιθανή τους ευθύνη.

Οι Leuz et al. (2003) τονίζουν ότι η χειραγώγηση των κερδών μπορεί να προσφέρει ωφέλειες πολλών ειδών στην εταιρία που τη διαπράττει αλλά εξαπατά σε σημαντικό βαθμό το επενδυτικό κοινό. Γι αυτό στο εν λόγω επιστημονικό άρθρο παρουσιάζονται αναλυτικά οι τρόποι μέσω των οποίων θα προστατευθούν οι υποψήφιοι επενδυτές μέσω της σωστής πληροφόρησης από τις παράνομες ενέργειες της διοίκησης.

Οι Amat & Gowthorpe (2004) σε εργασία τους παρουσιάζουν τις επιπτώσεις της δημιουργικής λογιστικής καθώς και το ρόλο της επιχειρηματικής ηθικής και αναλύει τους λόγους για τους οποίους οι επιχειρήσεις προτιμούν να αλλοιώσουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις εξαιτίας της ευελιξίας που προσφέρει η λογιστική επιστήμη.

Οι Burgstahler et al. (2004) σε έρευνα τους για τη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων τονίζουν ότι η χειραγώγηση των κερδών εμφανίζεται κυρίως στις μη εισηγμένες εταιρίες , σε χώρες με όχι τόσο ικανοποιητικά νομικά συστήματα και με μικρή επενδυτική προστασία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι στην Γαλλία και τη Γερμανία η χειραγώγηση κερδών είναι ιδιαίτερα υπαρκτή σε αντίθεση με τις Σκανδιναβικές χώρες.

Η Ferreti (2004) σε άρθρο της σε επιστημονικό περιοδικό σημειώνει ότι υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο η δημιουργική λογιστική να προκαλείται από διάφορους

δημοσιονομικούς Νόμους. Συγκεκριμένα η άποψη αυτή τεκμηριώνεται με ένα μοντέλο σύμφωνα με το οποίο οι δημοσιονομικοί κανόνες μετρώνται σε δημοσιονομικές μεταβλητές οι οποίες διαφέρουν από τις πραγματικές δημιουργώντας περιθώριο ύπαρξης φαινομένου δημιουργικής λογιστικής. Τέλος σημειώνει ότι η δημιουργική λογιστική εξαρτάται από το μέγεθος και τη διαφάνεια του ισολογισμού.

Συγκεκριμένα ο Duska (2005) με αφορμή τη λογιστική διαχείριση της Global Crossing, αναφέρει τους τρόπους βάση των οποίων οι ελεγκτικές εταιρίες συμμετείχαν στα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα του 21^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με το άρθρο του ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τη δημόσια χρήση των οικονομικών καταστάσεων και για τη πιστοποίηση της ορθότητάς τους. Επίσης είναι φύλακας των χρηματοπιστωτικών αγορών και πρέπει να αναφέρει παράτυπες ενέργειες προς αποφυγή στρεβλώσεων. Όλα τα παραπάνω ουσιαστικά συνδέονται με το παράδειγμα της ελεγκτικής εταιρίας Arthur Andersen η οποία παρέβη όλους τους κανονισμούς.

Οι Goodwin & Kent (2006) στην εργασία τους ουσιαστικά αναλύουν τη σχέση εξωτερικού και φορολογικού ελέγχου και τονίζουν ότι και οι δύο είναι καθοριστικότετοι για την οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων καθώς και για τη δημιουργία πρόσφορου εδάφους για υποψήφιους επενδυτές.

Ο Bostick (2007) αναλύει τον κίνδυνο ύπαρξης ουσιώδους λάθους η παράλειψης το οποίο είναι πιθανό να προκληθεί από λανθασμένο τρόπο διεξαγωγής των ελεγκτικών διαδικασιών. Σε αυτό σημειώνει ότι είναι καθοριστικός ο ρόλος τους εξωτερικού ελεγκτή ο οποίος είναι υπεύθυνος για την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία του ελέγχου σε συνεργασία πάντα με τους υπόλοιπους συνεργάτες του.

Ο Shah (2010) σε επιστημονικό άρθρο του σημειώνει τα φαινόμενα δημιουργικής λογιστικής που παρατηρήθηκαν σε μεγάλες εταιρίες του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς τον ρόλο των ελεγκτών οι οποίοι συμμετείχαν στη συστηματική παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα υπήρξε πλήρης διαστρέβλωση των διεθνών λογιστικών προτύπων στις παραπάνω εταιρίες με στόχο να πετύχουν ωραιοποίηση στους ισολογισμούς τους.

Συνοπτικά είναι εμφανές ότι η επισκόπηση της βιβλιογραφίας ασχολείται κυρίως με την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του ελέγχου καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις προβαίνουν στη συστηματική παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων με την συμβολή της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 Ορισμός

Ο εξωτερικός ελεγκτής είναι ένα ανεξάρτητο πρόσωπο το οποίο βάση κανόνων και προσόντων διενεργεί ελέγχους στις οικονομικές καταστάσεις των μονάδων δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου. Είναι αυτός ο οποίος ουσιαστικά με την υπογραφή του πιστοποιεί την ακρίβεια και την ορθότητα των οικονομικών στοιχείων. Έτσι η συμβολή του είναι σημαντική τόσο για τους μετόχους οι οποίοι επιθυμούν να προστατεύσουν τα συμφέροντα τους όσο και για τους υποψήφιους επενδυτές καθώς και για τη συνολική εικόνα της επιχείρησης.

Ο Ορκωτός ελεγκτής θεσμοθετήθηκε στην Ελλάδα το 1995 και ουσιαστικά καθιερώθηκαν και τα απαραίτητα προσόντα που οφείλει να διαθέτει. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το **Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών** είναι μέλος του **International Federation of Accountants (IFAC)** γεγονός που αποδεικνύει ότι τα διεθνή λογιστικά πρότυπα είναι αυτά τα οποία παίζουν σημαντικότατο ρόλο στο συγκεκριμένο επάγγελμα. Φυσικά και ο Κώδικας Δεοντολογίας είναι συνυφασμένος με αυτά και με τις διεθνείς αρχές και νομοθεσίες³.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, ένας ικανοποιητικός ορισμός για τον εξωτερικό έλεγχο θα μπορούσε να είναι ο εξής: "Εξωτερικός έλεγχος είναι η συστηματική εργασία που διενεργεί ένας ανεξάρτητος και ικανά καταρτισμένος ελεγκτής με την οποία προσπαθεί να συλλέξει και να αξιολογήσει αντικειμενικά εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία που θα του επιτρέψουν να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων"⁴

3.2 Θεμελιώδεις Αρχές

- Οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να είναι άτομα με αυξημένα προσόντα τα οποία ορίζονται από την όγδοη οδηγία 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική Νομοθεσία.
- Οι Ορκωτοί Ελεγκτές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία του ελέγχου
- Οι Ορκωτοί Ελεγκτές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους λειτουργικές και προσωπικής ανεξαρτησίας.
- Το ελεγκτικό έργο διενεργείται βάση των διεθνών λογιστικών προτύπων και την εσωτερική ισχύουσα Νομοθεσία.

---

³ Τσακλάγκανος (2005)

⁴ Καζαντζής (2006)

3.3 Λειτουργία του Ελέγχου

Ο Έλεγχος των Οικονομικών Καταστάσεων έχει ως στόχο τη βελτίωση του βαθμού εμπιστοσύνης των ατόμων που ενδιαφέρονται για την οικονομική πορεία της ελεγχόμενης μονάδας και διακρίνονται α) εσωτερικούς χρήστες (μέτοχοι) β) εξωτερικούς χρήστες (τράπεζες, επενδυτές, δημόσιοι οργανισμοί)

Ο έλεγχος έχει ιδιαίτερη σημασία για τους τρίτους για τους εξής λόγους :

- Το πόρισμα του Ελέγχου είναι κατά τεκμήριο αντικειμενικό και αξιόπιστο
- Αποκαλύπτονται σφάλματα που πραγματοποιήθηκαν εκούσια ή ακούσια
- Πιστοποιείται η γνησιότητα των Οικονομικών στοιχείων
- Βεβαιώνεται η πιστοληπτική φερεγγυότητα της μονάδας

Αντικείμενο του ελέγχου είναι να μπορέσει ο ελεγκτής να εκφράσει τη προσωπική του γνώμη αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα δεδομένο λογιστικό πρότυπο⁵. Σύμφωνα με τη Νομοθεσία για να υπαχθεί μια εταιρία σε εξωτερικό έλεγχο θα πρέπει να τηρεί δύο από τις τρεις παρακάτω προϋποθέσεις για δύο συνεχόμενες χρήσεις

- Σύνολο Ισολογισμού 2500000 Ευρώ
- Καθαρός Κύκλος Εργασιών 5000000 Ευρώ
- Μέσος Όρος προσωπικού 50 άτομα

Συγκεκριμένα οι Οικονομικές καταστάσεις συντάσσονται αρχικά από τους εσωτερικούς ελεγκτές της επιχείρησης. Ουσιαστικά ο εξωτερικός ελεγκτής τεκμηριώνει με την υπογραφή του την ορθότητα του ελέγχου του εσωτερικού τμήματος της επιχείρησης. Πρέπει οπωσδήποτε να ενεργεί ώστε να μειώνει στο ελάχιστο τη πιθανότητα να προβεί σε κάποιο λάθος. Οι βασικές ενέργειες όμως που πρέπει να διενεργεί είναι οι εξής:

- Να εκτιμά και να εντοπίζει τους κινδύνους από ουσιώδες σφάλμα
- Να έχει στη κατοχή του τεκμήρια σχετικά με τα σφάλματα
- Να προβαίνει σε συμπεράσματα σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις

3.4 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου

Στον εξωτερικό έλεγχο οι ορκωτοί λογιστές πραγματοποιούν τον έλεγχο κατά κύριο λόγο στις λογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης σύμφωνα με το δεδομένο θεσμικό πλαίσιο που επικρατεί.

Σύμφωνα με το παραπάνω πλαίσιο :

---

⁵ Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)

Πιστοποίηση της ορθότητας : Αντικειμενικός σκοπός του ελέγχου είναι η επιβεβαίωση της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης όσον αφορά τις οικονομικές καταστάσεις της βάση των διεθνών λογιστικών αρχών και προτύπων.

Έκθεση του ελεγκτή : Η πιστοποίηση αυτή παρουσιάζεται στην έκθεση του ελεγκτή η οποία προήλθε ύστερα από τη διενέργεια των ελεγκτικών διαδικασιών και με τη χρησιμοποίηση μεθόδων και άλλων στοιχείων.

Σχετική έγγραφη εντολή: Όλοι οι έλεγχοι αναλαμβάνονται μαζί με τη σχετική έγγραφη εντολή αλλά και χωρίς ικανή εξουσιοδότηση στην οποία αναφέρεται ο σκοπός του ελέγχου.

Ελεγκτικό προσωπικό : Κατά τη διενέργεια του ελέγχου το ελεγκτικό προσωπικό οφείλει να είναι αμερόληπτο αντικειμενικό καθώς επίσης να τηρεί αξιόπιστη στάση στον ελεγχόμενο.

Εξειδικευμένα άτομα : Ο έλεγχος πρέπει να διενεργείται από εξειδικευμένα άτομα τα οποία πρέπει να έχουν ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο καθώς και τεχνική εκπαίδευση. Ο ελεγκτής είναι αυτός ουσιαστικά που φέρει την ευθύνη για τον έλεγχο και δικαίωμα υπογραφής έχουν μόνο αυτοί που κατέχουν την άδεια του ορκωτού λογιστή όπου για να την αποκτήσουν περνούν από γραπτές εξετάσεις.

Επαγγελματική βελτίωση : Ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να είναι έντιμος και ικανός. Θα πρέπει να προσπαθεί να βελτιώνει τις τεχνικές του γνώσεις καθώς και την επιστημονική του κατάρτιση. Σύμφωνα με το θεσμό οφείλει να είναι αντικειμενικός και δίκαιος απέναντι στη κοινωνία και στην ελεγχόμενη εταιρία. Επίσης οφείλει να έχει καλές σχέσεις με τους συναδέλφους του και να συνεργάζεται αρμονικά και αποδοτικά μαζί τους

3.5 Πλαίσιο εργασίας του εξωτερικού ελέγχου

Γενικά ο εξωτερικός ελεγκτής έχει μεγάλη ευθύνη στον περίγυρο του. Ουσιαστικά ο αντικειμενικός σκοπός του είναι να διενεργήσει τον έλεγχο στην ελεγχόμενη μονάδα αλλά και να υπηρετήσει την κοινωνία. Όλα αυτά φυσικά πρέπει να πραγματοποιούνται με ενέργειες που συνάδουν με το θεσμικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με το παραπάνω πλαίσιο θα πρέπει να ακολουθούνται τα εξής στάδια :

1. Σχεδιασμός του ελέγχου : Ο αρμόδιος ελεγκτής θα πρέπει να προσδιορίσει τον προβλεπόμενο χρόνο του ελέγχου αλλά και την κατανομή των ελεγκτικών διαδικασιών έτσι ώστε να μην επιβαρυνθεί ούτε το ελεγκτικό προσωπικό αλλά ούτε και η ελεγχόμενη μονάδα. Η ανάθεση ελέγχου στα διάφορα τμήματα της επιχείρησης στο κατάλληλα ελεγκτικά άτομα ώστε να επιμεριστεί ο φόρτος εργασίας γίνεται με τη βοήθεια προγραμμάτων και ελεγκτικών κανόνων. Γι αυτό το λόγο οι ελεγκτές χρησιμοποιούν τα φύλλα εργασίας καθώς συνεντεύξεις των στελεχών της εταιρίας προηγούμενων ετών προκειμένου να έχουν μια ολοκληρωμένη άποψη για την εικόνα της επιχείρησης.
2. Αξιολόγηση εσωτερικής οργάνωσης και ελέγχου: Έπειτα από τον σχεδιασμό του ελέγχου ακολουθεί η αξιολόγηση των τμημάτων της επιχείρησης που έχουν σχέση με την μηχανογράφηση και των αποθηκών. Η εσωτερική οργάνωση περιλαμβάνει το

οργανόγραμμα της μονάδας, τις περιγραφές θέσεων εργασίας διαφόρων τμημάτων, τα εγχειρίδια διαδικασιών και οδηγιών δράσεως καθώς και τεχνικές για την επίτευξη στόχων.

3. Ανασκόπηση και επίβλεψη ελέγχου : Για κάθε φάση και τομέα ο υπεύθυνος διενέργειας του ελέγχου θα πρέπει να προσδιορίσει τον χρόνο για την επίβλεψη και τον έλεγχο εργασίας των υφισταμένων του. Στο σημείο αυτό καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν τα φύλλα εργασίας όσο και τα τεκμήρια. Τα τελευταία αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία σε περίπτωση αμφισβήτησης του πορίσματος του ελεγκτή

3.6 Διακρίσεις Ελέγχων

Σε όλο το φάσμα της Ελεγκτικής υπάρχουν δύο βασικά είδη Ελέγχων. Η κατηγοριοποίηση γίνεται ανάλογα με το ποιος διενεργεί τον έλεγχο, το σκοπό και το αντικείμενο του ελέγχου.

Η πρώτη μορφή ελέγχου γίνεται σε σχέση με την εξάρτηση του προσώπου από την ελεγχόμενη μονάδα και έτσι έχουμε τους εσωτερικούς και τους εξωτερικούς ελεγκτές. Οι πρώτοι ουσιαστικά διατηρούν μια υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη επιχείρηση ενώ οι εξωτερικοί ουσιαστικά είναι ανεξάρτητοι και ικανοποιούν τα συμφέροντα των μετόχων⁶. Τέλος αξίζει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν και οι φορολογικοί έλεγχοι που διενεργεί το κράτος.

Πιο συγκεκριμένα :

- **Εξωτερικός έλεγχος** καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπο φυσικό ή νομικό που δεν έχει εξαρτημένη σχέση εργασίας με την εταιρία, δεν σχετίζεται οικονομικά με αυτήν και έχει λάβει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος στις περιπτώσεις που απαιτείται, και διαθέτει τα προβλεπόμενα εχέγγυα εντιμότητας και θεωρητικών γνώσεων.
- **Εσωτερικός Έλεγχος** καλείται ο διενεργούμενος έλεγχος από πρόσωπο που διαθέτει επιστημονικά προσόντα γνώσης και εμπειρίας, αλλά έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου της ελεγχόμενης εταιρίας και ταυτόχρονα σχετίζεται άμεσα με τα άτομα και τα στελέχη που καθορίζουν τη πορεία της. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να υπακούσει στον εσωτερικό κανονισμό και υποδείξεις της διοίκησης της εταιρίας, οι οποίες μπορεί να αποκλίνουν από τα γενικά ελεγκτικά πρότυπα.
- **Γενικοί έλεγχοι** ονομάζονται αυτοί που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρίας, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και αποβλέπουν στην έκφραση γνώμης για την ορθή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του σκοπού της.
- **Ειδικοί** καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν συγκεκριμένους λογαριασμούς ή τομείς και διαδικασίες της εταιρίας(πχ έλεγχος ταμείου, πελατών) συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών, εσκεμμένων ή μη στην ορθή τήρηση λογαριασμών.

---

⁶ Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)

Όσον αφορά το εύρος των ελέγχων οι κατηγορίες είναι οι εξής¹ :

- **Γενικοί** είναι οι έλεγχοι οι οποίοι αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρίας, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και αποβλέπουν στην έκφραση γνώμης για την ορθή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του στόχου της.
- **Ειδικοί** ονομάζονται οι έλεγχοι που αφορούν συγκεκριμένους λογαριασμούς ή τομείς και διαδικασίες της εταιρίας, συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών, εσκεμμένων ή μη, στην ορθή τήρηση λογαριασμών.

Ανάλογα με την περιοδικότητα, σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους.

- **Μόνιμοι** είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται σε όλη τη διάρκεια της χρήσης
- **Τακτικοί** καλούνται αυτοί που διενεργούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (έτος, εξάμηνο)

Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που τους επιβάλλει, σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς ελέγχους.

- **Υποχρεωτικοί** είναι οι έλεγχοι που επιβάλλονται από νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές ή άλλες κρατικές υπηρεσίες
- **Προαιρετικοί** είναι αυτοί που επιβάλλονται από τη διοίκηση ή τους μετόχους για δικιά τους χρήση

3.7 Εξωτερικοί Ελεγκτές

Ο εξωτερικός ελεγκτής δρα ανεξάρτητα από τον εσωτερικό καθώς με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο καλείται να τονίσει τις δυνατότητες και τα τρωτά σημεία της ελεγχόμενης μονάδας. Φυσικά αξίζει να σημειωθεί ότι όσο πιο τυπική είναι η σχέση του με τη διοίκηση τόσο πιο φερέγγυο αμερόληπτο και αξιόπιστο θεωρείται το ελεγκτικό του έργο.

Ουσιαστικά στη σύγχρονη Οικονομία με τη πολυπλοκότητα των οικονομικών συναλλαγών και σχέσεων ο εξωτερικός ελεγκτής παίζει καθοριστικότερο ρόλο στο χρηματοοικονομικό προφίλ της εταιρίας και στην αντανάκλαση του στο ευρύ κοινό.

Συγκεκριμένα τα βασικά προσόντα του εξωτερικού ελεγκτή είναι τα παρακάτω :

- Υψηλό μορφωτικό επίπεδο το οποίο πρέπει να ανανεώνεται ανάλογα με τις επιταγές των νέων οικονομικών καταστάσεων
- Κριτική ικανότητα ώστε να είναι σε θέση να απλοποιεί πολύπλοκες διαδικασίες ελέγχου

- Προθυμία για συνεργασία με άτομα της ελεγχόμενης εταιρίας για τη δημιουργία σχέσεων αμοιβαίας κατανόησης και αλληλοενημέρωσης
- Εργατικότητα, Επιμονή για την ακριβή και πιστή διενέργεια του ελέγχου και αποκλεισμός συμβιβαστικών λύσεων προς εξυπηρέτηση συμφερόντων⁷

3.8 Διεθνή και Λογιστικά Πρότυπα Ελέγχου

Με την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνδυασμό με τις ραγδαίες μεταβολές των οικονομιών των κρατών μελών κατέστησαν τις οικονομικές σχέσεις ιδιαίτερα πολύπλοκες και δημιούργησαν τα θεμέλια για την έκδοση προτύπων προς εξυπηρέτηση συναλλαγών και σχέσεων.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν λοιπόν τα **Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα** τα οποία ουσιαστικά θέτουν τους κανόνες ώστε να υπάρχει άριστη ενημέρωση και ομαλή συνεργασία μεταξύ των χωρών.

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα εκδίδονται από μια υποεπιτροπή της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Λογιστών (International federation of Accountants- I.F.A.C), την επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (International auditing Practices Committee – I.P.A.C) , η οποία επιλέγει θέματα και δρομολογεί σχέδια.

Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι τα Πρότυπα περιέχουν κανόνες και αρχές τα οποία συνδράμουν ώστε η ελεγχόμενη εταιρία να έχει τη δυνατότητα να προσαρμόσει τα κέρδη ή τις ζημίες της ανάλογα με τις πληροφορίες που τις προσφέρονται.

Ένα ακόμα αξιοπρόσεκτο στοιχείο των Ελεγκτικών Προτύπων είναι ότι ουσιαστικά αναφέρονται και στην αμοιβή των ιδιωτικών ελεγκτικών εταιριών χωρίς να διασαφηνίζουν ακριβώς βάση ποιου παράγοντα πρέπει να υπολογίζεται. Πάντως υπάρχουν οι αρμόδιοι θεσμικοί φορείς στο εξωτερικό όπως η Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία προτείνει ακριβή τρόπο προσδιορισμού.

Σημαντικό πλεονέκτημα των Διεθνών Επαγγελματικών Προτύπων είναι η διεξαγωγή πολλών ειδών ελέγχου και ο συνδυασμός τους με διάφορα λογισμικά μηχανογράφησης και στατιστικών μοντέλων τα οποία συμβάλλουν στην μέγιστη απόδοση του ελεγκτικού έργου.

Ουσιαστικά τα ΔΕΠ είναι το μοναδικό ολοκληρωμένο σώμα ελεγκτικών κανόνων που είναι διεθνώς αναγνωρισμένα και προσδιορίζουν τις βασικές αρχές οι οποίες είναι απαραίτητες στον ελεγκτή για την πραγματοποίηση του ελέγχου⁸.

⁷ Ντζανάτος (2009)

⁸ Καζάντζης (2006)

3.9 Κώδικας Δεοντολογίας

Σημαντικό ρόλο στο ελεγκτικό επάγγελμα διαδραματίζει ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας ο οποίος πρέπει να τηρείται στα πλαίσια των ελεγκτικών προτύπων και πρέπει οπωσδήποτε να τηρείται από τους ελεγκτές. Σκοπός του είναι να θεσπίσει πρότυπα συμπεριφοράς που να συσχετίζονται με κανόνες και ηθικές αρχές⁹.

Συγκεκριμένα τα απαραίτητα προσόντα είναι τα παρακάτω :

- Ακεραιότητα: Ο ελεγκτής οφείλει να είναι ακέραιος και να αρκείται στην αμοιβή του για τη διεξαγωγή του ελέγχου. Απαγορεύεται να γίνεται δέκτης δώρων από την ελεγχόμενη μονάδα καθώς και να μοιράζεται ευαίσθητες πληροφορίες.
- Αντικειμενικότητα: Ο ελεγκτής οφείλει να είναι αμερόληπτος και αντικειμενικός. Δεν πρέπει να έχει καμία σχέση με την ελεγχόμενη εταιρία καθώς δεν πρέπει να έχει εργαστεί στο παρελθόν σε αυτήν. Επίσης ο δικός του έλεγχος δεν πρέπει να συσχετίζεται με τον εσωτερικό έλεγχο της επιχείρησης και θα πρέπει να διαφυλάττει τη θέση του ώστε σε περίπτωση αντιδικίας ή διένεξης να μην μειωθεί στο ελάχιστο η αμεροληψία του.
- Εχεμύθεια : Απαραίτητο προσόν το οποίο έχει σχέση με την διασφάλιση απόρρητων και ευαίσθητων πληροφοριών. Ο ελεγκτής αλλά και το επιτελείο του έχουν υποχρέωση να μη μοιράζονται στοιχεία και πληροφορίες για την ελεγχόμενη μονάδα οι οποίες θα μπορούσαν να τη βλάψουν στο ευρύ κοινό ή να ωφελήσουν ανταγωνιστές. Η μετάδοση των πληροφοριών γίνεται μόνο με εξουσιοδότηση.
- Ικανότητα και Επιμέλεια : Με λίγα λόγια ο ελεγκτής οφείλει να έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο ώστε να είναι σε θέση να φέρει εις πέρας το ελεγκτικό έργο και με την απαραίτητη επιμέλεια να είναι επιτυχές. Επιπλέον πρέπει να αποφεύγει υπηρεσίες σε υποψήφιες ελεγχόμενες μονάδες τις οποίες δεν θα είναι σε θέση να ολοκληρώσει με τον επιθυμητό τρόπο.
- Επαγγελματική Συμπεριφορά : Δηλαδή οφείλει να υπακούει σε κανόνες και πρότυπα αποφεύγοντας παράνομες ενέργειες που να αμαυρώνουν το ελεγκτικό επάγγελμα.

Με λίγα λόγια οι παραπάνω πέντε αρχές είναι απαράβατες για τον Ανεξάρτητο Ορκωτό Ελεγκτή ο οποίος οφείλει να τις τηρεί στο έπακρο αποφεύγοντας ενέργειες οι οποίες δεν συνάδουν με τους κανόνες Δικαίου και εξυπηρετούν προσωπικά συμφέροντα¹⁰.

3.10 Ελεγκτικά τεκμήρια

Ο Ορκωτός Εξωτερικός ελεγκτής πραγματοποιεί έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ώστε να καταλήξει σε συμπεράσματα αν τα στοιχεία έχουν καταχωρηθεί σύμφωνα με το

---

⁹ Παπάς (1999)

¹⁰ Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)

εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Έτσι κατά τη διάρκεια του ελέγχου ο ελεγκτής οφείλει να τηρεί πιστά τους κανόνες του Κώδικα Δεοντολογίας.

Για την ορθή πραγματοποίηση του ελέγχου οφείλει να χρησιμοποιήσει ελεγκτικά τεκμήρια ώστε να εξετάσει την αξιοπιστία των πληροφοριών που λαμβάνει από τη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας. Επίσης πριν την ανάληψη των τεκμηρίων ο ελεγκτής πρέπει να συμφωνήσει και να υπογράψει με τη διοίκηση της εταιρίας τους όρους και τις προϋποθέσεις της εντολής ανάληψης του ελεγκτικού έργου με τη μορφή κειμένου ή σύμβασης.

Οι όροι που συμφωνούνται πρέπει να καταγράφονται σε επιστολή ανάθεσης ελέγχου ή σε άλλη κατάλληλη μορφή έγγραφης συμφωνίας και πρέπει να περιλαμβάνουν: α) το σκοπό και το πεδίο του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, β) τις ευθύνες και υποχρεώσεις του εξωτερικού ελεγκτή γ) τις ευθύνες- υποχρεώσεις της διοίκησης της ελεγχόμενης μονάδας, δ) τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου πλαισίου χρηματοοικονομικής αναφοράς

Επιπλέον προκειμένου ο ελεγκτής να διαπιστώσει αν τηρούνται οι προϋποθέσεις για τον έλεγχο πρέπει :

- Να προσδιορίσει το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς που πρόκειται να εφαρμοστεί
- Να εξασφαλίσει τη συμφωνία της διοίκησης της ελεγχόμενης εταιρίας ότι αναγνωρίζει και κατανοεί την ευθύνη της

Η ευθύνη της διοίκησης αφορά την κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Επίσης ευθύνεται για τον προσδιορισμό των εσωτερικών δικλίδων που η ίδια η διοίκηση κρίνει ως απαραίτητες ώστε να καταστεί δυνατή η κατάρτιση χρηματοοικονομικών καταστάσεων, απαλλαγμένων από ουσιώδη σφάλματα, που οφείλονται σε λάθη ακούσια ή εκούσια. Οι ελεγκτικές διαδικασίες ουσιαστικά στοχεύουν στην επαλήθευση των ισχυρισμών της διοίκησης πάνω σε συγκεκριμένα θέματα τα οποία αφορούν αποδείξεις συναλλαγές και διαδικασίες¹¹.

Οι προαναφερόμενοι ισχυρισμοί είναι οι εξής :

- Οι πραγματικές συναλλαγές και γεγονότα που έλαβαν χώρα και λογίστηκαν
- Η ακρίβεια και πληρότητα των οικονομικών μεγεθών
- Οι απαιτήσεις και οι υποχρεώσεις της επιχείρησης όσον αφορά τον Ισολογισμό
- Παρουσίαση των μεγεθών εικονιζόμενα με συγκεκριμένο λογιστικό σχέδιο

Ουσιαστικά το κύριο μέλημα του ελεγκτή είναι να περιορίσει όσο το δυνατόν τον ελεγκτικό κίνδυνο και να ελαχιστοποιήσει τη πιθανότητα ύπαρξης σφάλματος γεγονός που θα δυσχέραινε το ελεγκτικό έργο. Πρέπει να λοιπόν να κατέχει επαρκή στοιχεία τα οποία θα είναι αξιόπιστα ώστε να καταλήξει στα απαραίτητα συμπεράσματα.

---

¹¹ Αληφαντής (2011) σελ 163

Φυσικά η επάρκεια των στοιχείων συνδέεται άμεσα και με τη καταλληλότητα τους. Αυτό έχει σχέση με την πηγή των τεκμηρίων και στοιχείων και κατά πόσο είναι αξιόπιστα και αληθή. Για να είναι λοιπόν αξιόπιστα θα πρέπει να προέρχονται από τρίτους καθώς και από άτομα που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο, όλα φυσικά βάση πρωτότυπων στοιχείων και εγγράφων¹². Τα κυριότερα ελεγκτικά τεκμήρια είναι τα εξής :

- Λογιστικά βιβλία
- Υπολογιστικές εργασίες
- Εσωτερικός Έλεγχος
- Αλληλογραφία ελεγχόμενης μονάδας
- Αριθμοδείκτες
- Φυσικά αποδεικτικά στοιχεία
- Αποδεικτά στοιχεία στον ελεγκτή
- Πληροφορίες από συνεντεύξεις

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι όμως ο τρόπος με τον οποίο συλλέγονται τα ελεγκτικά τεκμήρια καθώς υπάρχει μια συγκεκριμένη διαδικασία η οποία ακολουθεί ειδικές ενέργειες¹³ :

Επιθεώρηση : Ουσιαστικά είναι η φυσική εξέταση του περιουσιακού πάγιου στοιχείου ή την εξέταση των λογιστικών εγγράφων.

Παρατήρηση : Γίνεται σχολαστική έρευνα παρουσίας του ελεγκτή όπως για παράδειγμα η καταμέτρηση των αποθεμάτων

Εξωτερική Επιβεβαίωση : Γίνεται επαλήθευση στοιχείων από τρίτα άτομα

Επαναυπολογισμός : Γίνεται διασταύρωση της μαθηματικής ακρίβειας, ορθότητας και ισότητας των λογιστικών εγγράφων χειρόγραφων και μη

Επανεκτέλεση : Περιλαμβάνει την ανεξάρτητη εκτέλεση ελεγκτικών διαδικασιών που πραγματοποιήθηκαν από την ελεγχόμενη εταιρία.

Διερευνητικές ερωτήσεις : Καλύπτουν την αναζήτηση πληροφοριών από άτομα με εμπειρικές γνώσεις και φυσικά να είναι μέλη της ελεγχόμενης μονάδας.

3.11 Φύλλα εργασίας

Τα φύλλα εργασίας ουσιαστικά παρέχουν μια σημαντική βοήθεια στους ελεγκτές για τη διενέργεια του ελέγχου καθώς και αποτελούν στοιχεία ώστε να είναι σε θέση να λογοδοτήσουν τα μέλη της ελεγκτικής ομάδας. Με λίγα λόγια με τον όρο < Φύλλα εργασίας >

---

¹² Meigs et al. (1992) σελ 272

¹³ Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)

εννοούμε το σύνολο του ελεγκτικού υλικού που συγκεντρώθηκε και αξιολογήθηκε και κατέχεται από τον ελεγκτή με τον πραγματοποιηθέντα έλεγχο¹⁴.

Ως ελεγκτικό υλικό εννοούμε τις υπολογιστικές διαδικασίες , οι περιλήψεις οικονομικών καταστάσεων, τα αντίγραφα των επιστολών , τα προσωρινά ισοζύγια και τα πρακτικά συνεδριάσεων¹⁵.

Ο ελεγκτής οφείλει να συλλέξει τα φύλλα εργασίας από τα οποία προκύπτει η τεκμηρίωση ελέγχου σε ένα φάκελο ελέγχου. Η διοικητική διαδικασία της συμπλήρωσης του τελικού φακέλου ελέγχου πρέπει να ολοκληρώνεται έγκαιρα το πολύ σε διάρκεια εξήντα ημερών. Αφού συμπληρωθεί ο τελικός φάκελος ελέγχου, ο ελεγκτής δεν πρέπει να διαγράψει ή να απορρίπτει τεκμήρια ελέγχου διαφόρων φύσεων, πριν περάσει η περίοδος διατήρησής τους.

Τα φύλλα εργασίας διακρίνονται σε φύλλα εργασίας προκαταρκτικού ελέγχου , σε φύλλα εργασίας τελικού ελέγχου και σε φύλλα εργασίας που συντάσσονται μετά τη περάτωση του ελέγχου με κριτήριο το χρόνο σύνταξής τους και τον έλεγχο που αφορούν.

Έτσι στα φύλλα εργασίας του προκαταρκτικού και τελικού ελέγχου πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Η επωνυμία της ελεγχόμενης εταιρίας, η ημερομηνία του συνταγμένου ισολογισμού και τα ονόματα του συντάκτη των φύλλων εργασίας.
- Παραπομπές των ελεγκτικών τεκμηρίων ώστε να εντοπίζονται εύκολα από οποιονδήποτε
- Χρησιμοποίηση συμβόλων τα οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στη διενέργεια του ελέγχου και μειώνουν τις χρονοβόρες διαδικασίες
- Υπογραφές του συντάκτη του φύλλου εργασίας και εκείνου που έκανε την ανασκόπηση του και ημερομηνία εργασίας του.

Επίσης αξίζει να σημειώσουμε ότι μεταξύ των βασικών πληροφοριών και πρέπει να αναγράφονται στα φύλλα εργασίας είναι :

- Οι πληροφορίες για το περιεχόμενο του λογαριασμού, στον οποίο αναφέρεται το φύλλο εργασίας
- Το πλήρες πρόγραμμα ελέγχου
- Το ερωτηματολόγιο εκτιμήσεως του εσωτερικού ελέγχου συμπληρωμένο
- Επιβεβαιωτικές επιστολές τρίτων (Πελάτες, πιστωτές)
- Ελεγκτικές διαδικασίες, που ακολούθησε ο ελεγκτής , κατά τον έλεγχο ενός λογαριασμού, καθώς και το δείγμα ελέγχου εφόσον δεν έχει καταρτιστεί πρόγραμμα ελέγχου , στο οποίο περιλαμβάνονται τα στοιχεία αυτά.¹⁶

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι τα φύλλα εργασίας κατά τη διάρκεια του ελεγκτικού έργου ταξινομούνται σε φάκελο ελέγχου χρήσεως. Στο εξωτερικό μέρος του φακέλου πρέπει να

---

¹⁴ Καζάντζης (2009) , σελ 209

¹⁵ ΔΠΕ 230, παρ 8

¹⁶ Λουμιώτης (2006) , σελ 44-65

σημειώνεται η επωνυμία της ελεγχόμενης εταιρίας, ο αριθμός μητρώου της αναληφθείσας εργασίας, η χρήση που αφορά, καθώς και το όνομα του αρμόδιου ελεγκτή. Τα φύλλα εργασίας διαθέτουν σημαντική αποδεικτική ισχύ, αφού αποτελούν στοιχεία που παράγονται, συνήθως, εκτός της ελεγχόμενης εταιρίας και παραμένουν στο γραφείο της ελεγκτικής εταιρίας. Απαγορεύεται η πρόσβαση σε τρίτους.

3.12 Διαδικασία εξωτερικού ελέγχου

3.12.1 Αποδοχή ανάθεσης ελέγχου

Το πρώτο σκέλος της διαδικασίας εξωτερικού ελέγχου είναι η αποδοχή ανάθεσης έργου. Για να πραγματοποιηθεί το συγκεκριμένο μέρος θα πρέπει ο ελεγκτής να διαπιστώσει ότι τηρούνται τα προαπαιτούμενα για τον έλεγχο και επίσης θα πρέπει να υπάρχει εναρμονισμός με τη διοίκηση όσον αφορά τους όρους και γενικά τους κανόνες που υπάρχουν.

Αρχικά ο ελεγκτής έχει στόχο να διαπιστώσει αν όντως τηρούνται οι προϋποθέσεις που αναφερθήκαν παραπάνω γι αυτό τείνει να εκτιμήσει αν το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς συνάδει με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε και την καθοριστική συμβολή της διοίκησης της ελεγχόμενης μονάδας η οποία πρέπει με αμεροληψία να παραχωρήσει στον ελεγκτή όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και τεκμήρια τα οποία θα διευκολύνουν το ελεγκτικό έργο.

Πριν την αποδοχή ανάθεσης ελέγχου πρέπει να επισημάνουμε ότι ο ελεγκτής οφείλει να κάνει μια έρευνα για την υποψήφια ελεγχόμενη επιχείρηση. Συγκεκριμένα θα ελέγξει το χρηματοοικονομικό προφίλ της καθώς και τις οικονομικές της καταστάσεις. Επίσης οφείλει να εξετάσει και την εντιμότητα και αξιοπιστία της διοίκησης ώστε να υπάρχει μια ομαλή συνεργασία και να υπάρξουν αμοιβαία οφέλη.

Τέλος εφόσον ο ελεγκτής εγκρίνει την υποψήφια εταιρία σαν πελάτη του τότε πρέπει να έρθει σε συμφωνία με τη διοίκηση όσον αφορά τους όρους ανάθεσης του ελέγχου και θα πρέπει να διατυπωθεί εγγράφως συμπεριλαμβάνοντας το σκοπό του ελέγχου, τις ευθύνες του ελεγκτή και της επιχείρησης, το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς και τις εκθέσεις που θα δημοσιοποιηθούν.

3.12.2 Σχεδιασμός ελέγχου

Ο σχεδιασμός ελέγχου είναι ένα σημαντικό τμήμα της διαδικασίας του εξωτερικού ελέγχου και αυτό οφείλεται σε πολλές παραμέτρους. Συγκεκριμένα μέσω του σχεδιασμού ο ελεγκτής έχει τη δυνατότητα :

- Να εστιάσει σε όλος τους τομείς του ελέγχου
- Να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες για να αντιμετωπίσει αντιξοότητες

- Να οργανώνει τη ανάθεση ελέγχου ώστε να έχει την επιθυμητή απόδοση
- Να ελέγχει και να οργανώνει τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την ανάθεση ελέγχου

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι ο ελεγκτής οφείλει να προσδιορίσει μέχρι ποιο επίπεδο υπάρχει σημαντική εμφάνιση λαθών. Έτσι προβαίνει σε λεπτομερή έρευνα και αξιολόγηση των ελεγκτικών διαδικασιών μέσα στην επιχείρηση. Ο βασικός στόχος του Ορκωτού Ελεγκτή είναι να ελαχιστοποιήσει τον Ελεγκτικό κίνδυνο¹⁷.

Ως ελεγκτικό κίνδυνο εννοούμε ο ελεγκτής να μην εντοπίσει τα σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις που θα έχει σαν επίπτωση να αλλοιωθεί το αποτέλεσμα της ελεγκτικής διαδικασίας. Αξίζει να σημειώσουμε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο ελεγκτικός κίνδυνος τόσο μεγαλύτερος όγκος εργασιών και διαδικασιών υπάρχει.

Επίσης προσδιορίζοντας τον κίνδυνο, οι ελεγκτές αναζητούν την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα στο κόστος διατύπωσης μιας λανθασμένης άποψης και του επιπλέον κόστους-δαπάνης που απαιτείται, προκειμένου να εκτελέσουν μια συμπληρωματική ελεγκτική διαδικασία, που είναι απαραίτητη για να περιορίσουν τον ελεγκτικό κίνδυνο. Έτσι ο ελεγκτικός κίνδυνος σχετίζεται με τον κίνδυνο ουσιώδους λάθους και κινδύνου εντοπισμού¹⁸.

Τέλος όταν ο ελεγκτής διαπιστώσει ότι δεν μπορεί να περιορίσει στο ελάχιστον τον ελεγκτικό κίνδυνο στις οικονομικές καταστάσεις, οφείλει να τροποποιήσει την έκθεση ελέγχου ακόμα και να αρνηθεί να την υπογράψει. Σε οποιαδήποτε περίπτωση που αντιληφθεί φυσικά όμως ότι υπάρχει πρόβλημα στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης μονάδας έχει την δυνατότητα να θέσει το θέμα στην διοίκηση.

3.12.3 Δοκιμασίες ελέγχου

Ο συνολικός έλεγχος περιέχεται από πολύπλοκες ελεγκτικές διαδικασίες οι οποίες χωρίζονται σε :

- Ουσιώδεις διαδικασίες οι οποίες εντοπίζουν τα ουσιώδη σφάλματα
- Δοκιμασίες δικλείδων εσωτερικού ελέγχου που αξιολογούν την αποδοτικότητα των δικλείδων στην διόρθωση σφαλμάτων

Οι ουσιώδεις διαδικασίες ουσιαστικά αφορούν τον κύριο όγκο εργασιών των ελεγκτικών διαδικασιών ενώ η δεύτερη κατηγορία αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου. Στο σημείο αυτό θα αναλυθούν δύο μεγάλες κατηγορίες των ουσιωδών διαδικασιών που είναι οι **λεπτομερείς διαδικασίες** που αφορούν δειγματοληπτικούς ελέγχους και οι **αναλυτικές ουσιώδεις διαδικασίες** οι οποίες ασχολούνται με λογιστικές συμφωνίες¹⁹.

¹⁷ Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 210 Συμφωνία επί των Όρων Ανάθεσης Ελέγχου

¹⁸ ΔΠΕ 200, παρ 13. Εδάφ. (ε)

¹⁹ Ντζανάντος (2009)

Όσον αφορά τη πρώτη κατηγορία πρέπει να σημειώσουμε ότι αφορά τη πλειοψηφία των διαδικασιών και είναι οι εξής :

- Δοκιμασίες των συναλλακτικών πράξεων που έχουν ως σκοπό τον προσδιορισμό αν οι συναλλαγές είναι ορθά καταχωρημένες στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης
- Δοκιμασίες υπολοίπων λογαριασμών οι οποίες στοχεύουν στην επαλήθευση του γενικού καθολικού και των οικονομικών καταστάσεων καθώς και στην αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου και στην αποκάλυψη σφαλμάτων
- Δοκιμασίες γνωστοποίησης οι οποίες παρουσιάζουν τις συνολικές οικονομικές καταστάσεις μαζί με τις απαραίτητες γνωστοποιήσεις

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις αναλυτικές διαδικασίες οι οποίες περιλαμβάνουν:

- Αξιολογήσεις οικονομικών μεγεθών
- Έρευνα οικονομικών μεταβολών
- Έρευνα αριθμοδεικτών
- Έρευνα προβλέψεων
- Συγκριτικές πληροφορίες άλλων χρήσεων και κλάδου

Με λίγα λόγια σε αυτή τη κατηγορία ο ελεγκτής ουσιαστικά αξιολογεί τις ελεγκτικές διαδικασίες στο εσωτερικό της ελεγχόμενης μονάδας οι οποίες μπορούν να προβλεφθούν και να αντιμετωπιστούν διάφορες αντιξοότητες.

3.12.4 Ολοκλήρωση και Επισκόπηση Ελέγχου

Πριν την τελική έκθεση του ελέγχου ο ελεγκτής προβαίνει σε κάποιες συγκεκριμένες ενέργειες ώστε να ολοκληρωθούν και τυπικά το σύνολο των εργασιών όσον αφορά τις ελεγκτικές διαδικασίες.

Συγκεκριμένα διαπιστώνει τις σχέσεις μεταξύ των συναλλασσόμενων μερών καθώς και τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιούνται βάση και των ανάλογων αποδεικτικών στοιχείων. Επίσης κάνει μια εμπειριστατωμένη ανάλυση των στοιχείων του ισολογισμού ώστε να έχει μια ξεκάθαρη εικόνα για την ελεγχόμενη μονάδα και αποκτάει και κάποιες εγγυήσεις από την διοίκηση προκειμένου να διευκολυνθεί σε θέματα ελέγχου.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι γίνεται ένας σημαντικός προσδιορισμός του ελεγκτικού κινδύνου ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος ύπαρξης σφαλμάτων στην ελεγκτική διαδικασία. Γι αυτό το λόγο πολλές φορές γίνονται έξτρα έλεγχοι για να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις στο ελεγκτικό αποτέλεσμα.

Τέλος ο εξωτερικός ελεγκτής κάνει μια αποτελεσματική αξιολόγηση των ελεγκτικών τεκμηρίων και διαπιστώνει κατά πόσο τα οικονομικά στοιχεία συνάδουν με τα διεθνή

λογιστικά πρότυπα. Ακόμη ενημερώνει τη διοίκηση για τα αποτελέσματα του ελέγχου και τα προβλήματα που είναι πιθανόν να υπάρξουν κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας.

3.13 Έκθεση Ελέγχου

Αφού ολοκληρώσει ο Ορκωτός Λογιστής Ελεγκτής τους ελέγχους συναλλαγών και των υπολοίπων των λογαριασμών συγκεντρώνει το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό που έχει συλλέξει, το ταξινομεί στα φύλλα εργασίας και το μελετά. Πιστοποιεί δηλαδή την άποψη του για την ορθότητα και ακρίβεια των οικονομικών στοιχείων.

Στο τέλος του τακτικού ελέγχου εκφράζει πάντοτε την γνώμη του για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και αυτό γίνεται σε τέσσερις ειδικές περιπτώσεις²⁰.

Ανεπιθύλαχτη γνώμη : Είναι επιθυμητή και από τη πλευρά της διοίκησης γιατί αυξάνει και τονώνει την αξιοπιστία της επιχείρησης όσον αφορά τις οικονομικές καταστάσεις απέναντι σε μετόχους και υποψήφιους επενδυτές. Οι προϋποθέσεις για να επιτευχθεί αυτή η γνώμη είναι οι εξής:

- Πλήρη συμμόρφωση του ελεγκτικού έργου με τα Ελεγκτικά Πρότυπα
- Αμελητέες παραλείψεις και λάθη του εσωτερικού ελέγχου
- Αυστηρή προσαρμογή δεδομένων με το Λογιστικό Σχέδιο
- Ο ισολογισμός απεικονίζει τη πραγματική εικόνα της εταιρίας

Επιφυλακτική γνώμη : Σε αυτή τη περίπτωση η γνώμη του ελεγκτή είναι σχεδόν ίδια όπως και στη παραπάνω. Πιστεύει στην ορθότητα των οικονομικών στοιχείων αλλά δεν είναι απολύτως βέβαιος για τη καθολικότητα τους. Συγκεκριμένα ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη όταν :

- Συναντά εμπόδια από τη διοίκηση στη διενέργεια του ελεγκτικού έργου
- Διαπιστώνει ότι η ελεγχόμενη μονάδα δεν τηρεί πιστά το λογιστικό σχέδιο
- Διαπιστώνει ότι τα οικονομικά στοιχεία δεν αντικατοπτρίζουν πλήρως τη πραγματική εικόνα της επιχείρησης

Αντίθετη Γνώμη : Οι περιπτώσεις στις οποίες ο Ορκωτός Ελεγκτής διατυπώνει αρνητική εισήγηση δεν είναι πολύ συχνές. Φυσικά όταν συμβαίνει αυτό οι επιπτώσεις για την επιχείρηση είναι ιδιαίτερα σοβαρές. Αντίθετη γνώμη έχει μόνο όταν :

- Τα οικονομικά στοιχεία είναι πλήρως αναξιόπιστα
- Τα οικονομικά στοιχεία δεν τηρούν το Γενικό λογιστικό σχέδιο
- Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου είναι ύποπτο και ανεπαρκές

---

²⁰ Παππάς (1999)

Άρνηση Έκφρασης Γνώμης : Πολλές φορές οι Ορκωτοί Ελεγκτές τυχαίνει να μην επιθυμούν να εκφράσουν τη γνώμη τους. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες γιατί από την επίσημη έκδοσή τους κρίνεται το μέλλον της επιχείρησης. Έτσι άρνηση έκφρασης γνώμης λαμβάνει χώρα όταν :

- Υπάρχει μη αποτελεσματικός έλεγχος λόγω έλλειψης συνεργασίας από πλευράς διοίκησης
- Υπάρχει σοβαρή παραποίηση και παραβίαση της σύνταξης των οικονομικών στοιχείων βάση του Ελληνικού Λογιστικού Σχεδίου
- Ο ίδιος ο ελεγκτής έχει συμμετάσχει στη σύνταξη του ισολογισμού

Όσον αφορά τώρα την **Έκθεση Ελέγχου** ο Ορκωτός Λογιστής Ελεγκτής τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το τελικό πόρισμα με τα φύλλα εργασίας. Τα τελευταία πρέπει να κρατηθούν οπωσδήποτε για πέντε χρόνια από την ημερομηνία έκδοσης του πιστοποιητικού ενώ η γνώμη του ελεγκτή διατυπώνεται στην Έκθεση Ελέγχου τα οποία υποβάλλονται στον εντολέα του ελέγχου²¹.

Η έκθεση ελέγχου συντάσσεται αποκλειστικά από τον Ορκωτό Ελεγκτή και υποβάλλεται στην τακτική γενική συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Η δημοσίευση του πιστοποιητικού ελέγχου είναι υποχρεωτική μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις, τις οποίες δημοσιεύουν στο τέλος της κάθε λογιστικής χρήσης.

Η έκθεση ελέγχου αποτελείται από δύο σημαντικά μέρη. Το αρχικό μέρος αποτελείται από το περιεχόμενο και την έκταση που καταλαμβάνει το ελεγκτικό έργο σε συνάρτηση με το σύνολο των διαδικασιών ενώ στο δεύτερο μέρος διατυπώνεται με σαφήνεια η γνώμη του ελεγκτή.

Συγκεκριμένα η έκθεση ή αλλιώς το πιστοποιητικό ελέγχου περιλαμβάνει μια εισαγωγή στην αρχή καθώς και το σύνολο των λογαριασμών που ελέγχθηκαν όπως και τα στοιχεία του χρηματοοικονομικού προφίλ της ελεγχόμενης μονάδας.

Επίσης γίνεται μια εκτενής αναφορά στο κατά πόσο τα οικονομικά στοιχεία συνάδουν με τα ελεγκτικά πρότυπα και εκφράζεται και η γνώμη του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή σχετικά με την αξιοπιστία της εταιρίας όσον αφορά τα στοιχεία που παρουσιάζει. Με λίγα λόγια πιστοποιεί την ομαλή λειτουργία της.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι παρουσιάζεται αναλυτικά ο τρόπος με τον οποίο προβάλλονται οι λογιστικές καταστάσεις καθώς και κατά πόσο συνάδουν με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές. Τέλος ο ελεγκτής οφείλει να εκφράσει την γνώμη του αντικειμενικά και αμερόληπτα σχετικά με την αξιοπιστία τους καθώς και να αιτιολογήσει τη περίπτωση που δεν δέχεται να πιστοποιήσει με την υπογραφή του την ορθότητα τους.

---

²¹ Κάντζος (1995)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.1 Εισαγωγή

Στη σύγχρονη κοινωνία όπου ο όγκος των συναλλαγών αυξάνεται όλο και περισσότερο και οι εμπορικές σχέσεις γίνονται όλο και πιο περίπλοκες είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα αποτελεσματικό σύστημα φορολογικού ελέγχου.

Συγκεκριμένα η κυβέρνηση είναι υπεύθυνη για τη χάραξη φορολογικής πολιτικής καθώς εννοείται και για τον προσδιορισμό του φόρου. Οι φόροι αποδίδονται σε όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα ανεξαιρέτως ανάλογα φυσικά με τη φοροδοτική ικανότητα του καθενός.

Το επίπεδο του φόρου καθορίζεται από αρκετές παραμέτρους οι οποίες έχουν σχέση με τη κοινωνική και οικονομική κατάσταση των πολιτών οι οποίοι ουσιαστικά παρέχουν έσοδα στο κράτος ώστε να τα καρπωθούν με δημόσια αγαθά όπως υγεία, ασφάλιση και άλλες παροχές.

4.2 Ορισμός

Με την έννοια του **Φορολογικού ελέγχου** εννοούμε το πλήθος των ελεγκτικών διαδικασιών οι οποίες διενεργούνται από κατάλληλα όργανα του κράτους και εφαρμόζονται στις λογιστικές καταστάσεις των επιχειρήσεων με σκοπό :

- Την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας
- Την υποχρεωτική υποβολή δηλώσεων προς το κράτος με παράλληλη επαλήθευση των συναλλακτικών στοιχείων
- Τις υποχρεώσεις των φορολογουμένων σε συνδυασμό με τον οικονομικό αντίκτυπο που θα υπάρξει²²

4.3 Φορολογικοί ελεγκτές

Οι υπηρεσίες του φορολογικού ελέγχου παίζουν καθοριστικότερο ρόλο γιατί ουσιαστικά έχουν αναλάβει την εξασφάλιση των κρατικών εσόδων με σκοπό τη πάταξη της φοροδιαφυγής. Έτσι διενεργούνται συχνοί έλεγχοι σε επιχειρήσεις προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει ορθή τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας.

Συγκεκριμένα τα όργανα που πραγματοποιούν τους φορολογικούς ελέγχους είναι τα εξής :

---

²² Μιχαήλ κ.α (2008)

- **Αρμόδια ΔΟΥ** : Διενεργεί τακτικούς ελέγχους σε επιχειρήσεις και εταιρίες με ακαθάριστα έσοδα μέχρι 1.027.145 ευρώ εκτός των κοινοπραξιών τεχνικών έργων. Επίσης πραγματοποιεί προληπτικό και προσωρινό έλεγχο και τέλος έλεγχο μεταβίβασης εταιρικών μεριδίων
- **Διαπεριφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα (ΔΕΚ)** : Ελέγχουν επιχειρήσεις με ακαθάριστα έσοδα 8.804.108 ευρώ. Παράλληλα ελέγχουν και συνδεδεμένες εταιρίες όπως τις μητρικές και διενεργούν προσωρινό και προληπτικό έλεγχο ανεξάρτητα από τις ΔΟΥ και ΣΔΟΕ. Τέλος χωρίζονται σε ΔΕΚ Θεσσαλονίκης και ΔΕΚ Αθηνών για την Βόρεια και Νότια Ελλάδα αντίστοιχα.
- **Περιφερειακά Ελεγκτικά Κέντρα (ΠΕΚ)** : Διενεργούν έλεγχο σε επιτηδευματίες και φορολογουμένους με ακαθάριστα έσοδα από 1.027.146 έως 8.804.107 ευρώ. Επίσης πραγματοποιούν προσωρινό και προληπτικό έλεγχο ανεξάρτητα από τις ΔΟΥ καθώς και επανέλεγχο. Τέλος εδρεύουν σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα και Ιωάννινα.

Επίσης όσον αφορά τα ΠΕΚ αξίζει να σημειωθεί ότι διενεργεί ελέγχους και σε μη ελεγμένες χρήσεις πριν από οποιαδήποτε μετασχηματισμό που έγινε μέχρι το έτος 2003 ή γίνεται τα έτη 2004 και 2005 , ανεξάρτητα από το ύψος των ακαθάριστων εσόδων και την κατά τόπον αρμόδια ΔΟΥ για τη φορολόγηση του εισοδήματος εφόσον οι επιχειρήσεις που προήλθαν από το μετασχηματισμό υπάγονται στην ελεγκτική δικαιοδοσία των ελεγκτικών οργάνων ΔΕΚ και ΠΕΚ. Επίσης τα ελεγκτικά κέντρα είναι υπεύθυνα και για τον έλεγχο Φόρου Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας και της υπεραξίας από μεταβίβαση εταιρικού μεριδίου ή μετοχών μη εισηγμένων στο Χρηματιστήριο. Εξαιρούνται επίσης από τα παραπάνω όργανα ο έλεγχος των γεωργικών συνεταιρισμών και των ναυτιλιακών εταιριών.

Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός από τα παραπάνω όργανα ο φορολογικός έλεγχος ασκείται και από τις εξής υπηρεσίες :

- Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠ.Ε.Ε)
- Οικονομικοί Επιθεωρητές
- Ελεγκτικές Α.Ε
- Ορκωτοί εκτιμητές
- Εσωτερικός Έλεγχος πιστωτικών ιδρυμάτων
- Λογιστής- Φοροτεχνικός

Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) είναι ένας ειδικός Ελεγκτικός κλάδος που ανήκει στο Υπουργείο Οικονομικών της Ελλάδος. Δημιουργήθηκε το 1997 και οι αρμοδιότητες του είναι οι ακόλουθες :

- Η έρευνα και ο εντοπισμός οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες όπως το

ξέπλυμα χρήματος, οι απάτες, οι παρατυπίες σχετικά με τις προμήθειες, επιδοτήσεις και χορηγίες, οι παράνομες χρηματιστηριακές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και γενικά απάτες σε βάρος των συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου

- Προληπτικός έλεγχος εφαρμογής διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και ο προσωρινός έλεγχος, ιδίως στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, με έμφαση στο ΦΠΑ, καθώς και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας
- Η έρευνα, η αποκάλυψη παράνομων συναλλαγών που διενεργούνται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών
- Η πρόληψη και καταπολέμηση άλλων παραβάσεων, όπως παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, όπλων και εκρηκτικών, πρόδρομων και ψυχοτρόπων ουσιών, τοξικών και επικίνδυνων ουσιών καθώς και αρχαιοτήτων.
- Η επιτήρηση του θαλάσσιου χώρου με διενέργεια ελέγχου για τη καταπολέμηση της φοροδιαφυγής

Ακολουθεί ενδεικτικός μη πλήρης κατάλογος υποθέσεων που διερευνά το ΣΔΟΕ

- Ελεύθεροι επαγγελματίες που αποκρύπτουν εισοδήματα στη φορολογική τους δήλωση
- Χρηματισμοί στις προμήθειες νοσοκομείων
- Χρηματισμοί στις προμήθειες του Υπουργείου Άμυνας
- Παράνομες επιστροφές ΦΠΑ
- Φοροδιαφυγή μέσω μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε υπεράκτιες εταιρίες (offshore)
- Λαθρεμπόριο καυσίμων
- Πλασματικές συνταγογραφήσεις σε βάρος ασφαλιστικών ταμείων

4.4 Κατηγορίες Φορολογικού ελέγχου

Ο φορολογικός έλεγχος διακρίνεται ανάλογα με τη συχνότητα τους στις εξής κατηγορίες :

- **Προληπτικός** : Στοχεύει στον εντοπισμό των παραβάσεων και κύριο χαρακτηριστικό του είναι ότι γίνεται με αιφνίδιο τρόπο ώστε οι φορολογούμενοι να αντιληφθούν την αποτελεσματικότητά του. Είναι σύντομος και ουσιώδης και ασχολείται με τη τρέχουσα χρήση του επιχειρηματικού κύκλου αλλά μερικές φορές και σε προηγούμενες χρήσεις προκειμένου να διαπιστωθούν λάθη εκούσια ή ακούσια.
- **Προσωρινός** : Είναι ο έλεγχος που περιέχει στοιχεία τακτικού και προληπτικού ελέγχου και παρέχει τη δυνατότητα έκδοσης προσωρινών φύλλων ελέγχου.

Συμπεριλαμβάνονται οι φόροι που οφείλουν οι επιχειρήσεις και παρέλειψαν να συνυπολογίσουν στις δηλώσεις ή υπέβαλλαν ανακριβείς δηλώσεις²³.

Στον έλεγχο αυτόν υπόκεινται επιχειρήσεις που :

- ✓ Δεν υποβάλλουν δηλώσεις
- ✓ Υποβάλλουν αρνητικές δηλώσεις
- ✓ Υπάρχουν φαινόμενα φοροδιαφυγής
- ✓ Εφαρμόζουν εσφαλμένα την φορολογική νομοθεσία

Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι ο σκοπός του συγκεκριμένου ελέγχου είναι η απόδοση των φόρων που οφείλει η επιχείρηση. Συγκεκριμένα αφορά πολλών ειδών φορολογικά αντικείμενα όπως έλεγχο ΦΠΑ και επισφαλών απαιτήσεων τρεχουσών και προηγούμενων χρήσεων.

- **Τακτικός** : Πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 66 του Ν. 2238/1994 και πρέπει να είναι οριστικός και πλήρης. Ο ελεγκτής καλείται να προσδιορίσει την φορολογητέα ύλη τεκμηριώνοντας το πόρισμα του, τόσο από τα δεδομένα των βιβλίων όσο και από άλλες πληροφορίες.

Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι ο συγκεκριμένος έλεγχος αφορά όλες τις επιχειρήσεις για ένα πλήθος φορολογικών αντικειμένων και μέσα σε τρία έτη από τη λήξη της φορολογικής περιόδου. Ακόμη είναι υποχρεωτικός για τις εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών και για τις επιχειρήσεις που κάνουν αιτήσεις για επιστροφές πιστωτικού φόρου προστιθέμενης αξίας. Ακόμη διενεργείται με έγγραφη εντολή προϊσταμένου της ΔΟΥ.

Με λίγα λόγια με τον παραπάνω έλεγχο παρουσιάζεται με συνοπτικό τρόπο η δομή της επιχείρησης με οικονομικό και νομικό τρόπο. Εξετάζεται επιπλέον η ημερομηνία έναρξης εργασιών καθώς και το καταστατικό της επιχείρησης. Παράλληλα γίνεται έρευνα σχετικά με τον τρόπο και τις πηγές άντλησης χρηματοδότησης της ελεγχόμενης μονάδας καθώς για τα αντικείμενα των συναλλαγών της.

- Στη συνέχεια ο φορολογικός έλεγχος ανάλογα με το φορολογικό αντικείμενο που ερευνά διακρίνεται στις εξής κατηγορίες²⁴:

- ✓ Έλεγχος Κώδικα Βιβλίων Στοιχείων

²³ Κορομηλάς και Γιαννόπουλος 2006

²⁴ Φλιτούρης (2007)

- ✓ Έλεγχος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας
- ✓ Έλεγχος Φορολογίας Εισοδήματος
- ✓ Έλεγχος Φόρου Μισθωτών Αξιών
- ✓ Έλεγχος Επενδύσεων και Αναπτυξιακών Κινήτρων

Φυσικά όμως υπάρχουν και οι εποχιακοί έλεγχοι οι οποίοι χωρίζονται σε :

- Χριστουγέννων
- Πάσχα
- Θερινής Περιόδου
- Παραεμπορίου

4.5 Κατάρτιση Διαγράμματος Ελεγκτικής Διαδικασίας

Μόλις δοθεί εντολή στον κρατικό ελεγκτή για τον έλεγχο της επιχείρησης αυτός έχει την υποχρέωση να καταρτίσει ένα διάγραμμα ελεγκτικής διαδικασίας το οποίο θα περιέχει τις προπαρασκευαστικές και τις διαδοχικές ενέργειες φορολογικού ελέγχου για την καλύτερη αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

Όμως αυτό το διάγραμμα συχνά τροποποιείται από τους εφοριακούς διότι πρέπει να προσαρμόζεται ανάλογα με τη φύση και τη δομή της ελεγχόμενης μονάδας. Άρα λοιπόν η διαδικασία αυτή τίθεται στη κρίση του ελεγκτή ο οποίος ουσιαστικά αυτοσχεδιάζει ανάλογα με τις ανάγκες που του παρουσιάζονται στο χρονικό διάστημα που του παραχωρείται²⁵.

Προπαρασκευαστικές και Διαδοχικές ενέργειες φορολογικού ελέγχου

Οι **προπαρασκευαστικές** ενέργειες χωρίζονται σε ενέργειες γραφείου και επιχείρησης.

Όσον αφορά για τις πράξεις που γίνονται στο **γραφείο** σχετίζονται με την εξέταση του φακέλου εντύπων φορολογίας εισοδήματος της ελεγχόμενης μονάδας. Επίσης ο ελεγκτής οφείλει να παραλάβει από το αντίστοιχο τμήμα της εφορίας όλα εκείνα τα τεκμήρια τα οποία δηλώνουν τη περιουσιακή κατάσταση της εταιρίας καθώς τον τρόπο χρηματοδότησης της.

Επίσης είναι απαραίτητο ο ελεγκτής να αναζητήσει στοιχεία από το τμήμα ΚΒΣ σχετικά με τα τιμολόγια της επιχείρησης καθώς και να συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με το φορολογικό μητρώο της ελεγχόμενης μονάδας.

---

²⁵ Σκόρδος (1992)

Από την άλλη μεριά οι προπαρασκευαστικές ενέργειες στην **επιχείρηση** είναι τελείως διαφορετικές. Καταρχήν πριν γίνουν αναλυτικές έρευνες ο ελεγκτής θα έρθει σε μια επαφή με τη διοίκηση ώστε να υπάρξει μια γνωριμία στο νέο περιβάλλον.

Έπειτα θα μεταβεί στο λογιστικό τμήμα της επιχείρησης όπου θα συζητήσει με τον προϊστάμενο του τμήματος σχετικά με το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης και κατά πόσο αυτό συνάδει με τη φορολογική νομοθεσία.

Με λίγα λόγια διενεργεί μια συνεχή παρακολούθηση εργασιών ώστε να έχει μια σαφή και αμερόληπτη άποψη σχετικά με την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Τέλος όσον αφορά τις **διαδοχικές** ενέργειες πρέπει να σημειώσουμε ότι ουσιαστικά έχουν σχέση με τη διερεύνηση της δομής της επιχείρησης σε νομικό επίπεδο καθώς και την κατηγορία βιβλίων που τηρεί. Επίσης μέσω αυτής της διαδικασίας συχνά διασαφηνίζεται αν η διάπραξη απάτης στα φορολογικά αντικείμενα της εταιρίας.

4.6 Έκθεση Ελέγχου

Η έκθεση ελέγχου είναι ένα έγγραφο δημόσιου χαρακτήρα και υψίστης σημασίας το οποίο συντάσσεται αποκλειστικά από τον ελεγκτή. Ο χρόνος πραγματοποίησης της είναι στο τέλος της ελεγκτικής διαδικασίας και πρέπει να έχει σαφή και πλήρη στοιχεία.

Ο ελεγκτής οφείλει να παρουσιάσει τα στοιχεία που έχει στη κατοχή του με ιδιαίτερα σαφή και κατανοητό τρόπο ώστε το έδαφος να είναι πρόσφορο για χρήσιμα συμπεράσματα. Τα τελευταία πρέπει να είναι σαφή και κατατοπιστικά επειδή σε μια ελεγκτική διαδικασία υπάρχουν αρκετές αντιξοότητες και εμπόδια και έτσι υπάρχει μια μεγάλη πιθανότητα να υπάρξουν και συμπληρωματικές έρευνες και έλεγχοι.

Τέλος όσον αφορά τις εταιρίες Α.Ε και Ε.Π.Ε οι οποίες ελέγχονται από Ορκωτό Ανεξάρτητο Ελεγκτή καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει το Φορολογικό πιστοποιητικό το οποίο ελέγχεται από το φορολογικό ελεγκτή και τον βοηθάει στη καλύτερη διενέργεια του ελέγχου²⁶. (ΠΩΛ 1159/2011)

4.7 Ετήσιο Πιστοποιητικό (Έλεγχος Α.Ε και Ε.Π.Ε)

Το ετήσιο πιστοποιητικό ελέγχου είναι ουσιαστικά μια διαδικασία φορολογικού ελέγχου στην οποία συμμετέχει η διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας, ο φοροτεχνικός σύμβουλος, οι Ορκωτοί Λογιστές Ελεγκτές, η ΕΛΤΕ (Επιτροπή Τυποποίησης Ελέγχου) και η Γ.Γ.Π.Σ (Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων).

Μέσα από αυτή τη διαδικασία εντείνεται ο φορολογικός έλεγχος, στη μηχανογραφημένη παρακολούθηση καθώς και στον έλεγχο που διενεργούν οι Ορκωτοί Ελεγκτές.

---

²⁶ ΠΩΛ 1159/2011

Γενικά το ετήσιο πιστοποιητικό αφορά εταιρίες οι οποίες έχουν τη νομική μορφή της **Α.Ε** ή **Ε.Π.Ε** και φυσικά όσες εταιρίες ελέγχονται από τους ανεξάρτητους Ορκωτούς Ελεγκτές²⁷.

Συγκεκριμένα το Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό χωρίζεται σε δύο μέρη:

α) Την Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης

Η έκθεση αυτή εκδίδεται μετά το τέλος της ελεγκτικής διαδικασίας σύμφωνα με την ΠΟΛ 1159/2011 η οποία αφορά τα εξής φορολογικά αντικείμενα :

- Προϋποθέσεις διενέργειας ελέγχου
- Πληροφοριακά συστήματα ελεγχόμενης εταιρίας
- Έλεγχος φορολογίας εισοδήματος
- Έλεγχος Φόρου Προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)
- Έλεγχος Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (ΚΒΣ)
- Έλεγχος Φορολογίας Ακινήτων
- Έλεγχος Φόρου Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ)
- Έλεγχος δήλωσης ακίνητης Περιουσίας (Ε9)
- Έλεγχος Φόρου υπεραξίας (Ν.2065/1992)
- Υποχρεώσεις παρακρατούμενων φόρων

Ανάλογα με το είδος του συμπεράσματος η έκθεση χωρίζεται στις εξής κατηγορίες :

- Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης χωρίς επιφύλαξη

Σύμφωνα με αυτή μέσα σε 15 μέρες από την υποβολή της στο Υπουργείο Οικονομικών αποστέλλεται στην ελεγχόμενη μονάδα μια επιστολή η οποία αναφέρει ότι σύμφωνα με τον πραγματοποιηθέντα έλεγχο δεν εντοπίστηκε καμία παράβαση ή παρατυπία, ότι αυτό γίνεται αρχικά σεβαστό και αποδεκτό από το Υπουργείο και οι φορολογικές εγγραφές θα οριστικοποιηθούν εφόσον το υπουργείο τελέσει κάποιους τυπικούς και δειγματοληπτικούς ελέγχους στην εταιρία.

Επίσης σε 18 μήνες από την έκδοση της έκθεσης φορολογικής συμμόρφωσης με τη σύμφωνη γνώμη ότι δεν υπήρξε κάποια παράβαση στη φορολογική νομοθεσία θεωρείται περαιωμένος ο έλεγχος στην ελεγχόμενη χρήση. Μόνο αν υπάρξουν μετέπειτα παραβάσεις θα υπάρξει υποχρεωτικός συμπληρωματικός έλεγχος όπως ορίζει το άρθρο 5 από την ΠΟΛ 1159/2011.

---

²⁷ Ν.2238/1994 , άρθρο 82

- Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης με θέματα έμφασης

Σε αυτή τη περίπτωση όταν υπάρχουν ενδείξεις κάποιας αμφισβητούμενης φορολογικής μεταχείρισης τότε τα θέματα που προκύπτουν ορίζονται ως θέματα έμφασης. Συγκεκριμένα δίνεται από την αρμόδια ελεγκτική επιτροπή εντολή για έλεγχο ο οποίος πρέπει να πραγματοποιηθεί εντός 18 μηνών από την έκδοση έκθεσης φορολογικής συμμόρφωσης.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η περαίωση του ελέγχου της συγκεκριμένης χρήσης ισχύει μετά τη πιστοποίηση ότι υπάρχουν φόροι²⁸. (Άρθρο 6 ΠΟΛ 1159/2011)

- Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης με επιφύλαξη

Στην περίπτωση που από την έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης των Νόμιμων ελεγκτών προκύψουν συμπεράσματα με επιφύλαξη τότε εκδίδεται εντολή ελέγχου από το υπουργείο οικονομικών. Ο έλεγχος αφορά τυχόν διαφορές σε διάφορους λογαριασμούς που θα εντοπιστούν από τις φορολογικές αρχές. Συγκεκριμένα το Υπουργείο Οικονομικών ζητάει από τον αρμόδιο ελεγκτή κάθε τεκμήριο και στοιχείο που είναι απαραίτητο για την σύνταξη της έκθεσης ελέγχου.

β) Το προσάρτημα αναλυτικών πληροφοριών

Από τις εταιρίες που ελέγχονται από τους Νόμιμους Ελεγκτές για την φορολογική τους συμμόρφωση επιλέγεται ένα δείγμα 9% με κριτήρια που προσδιορίζονται από το Υπουργείο Οικονομικών²⁹. (Άρθρο 80 , ΠΟΛ 3482/2010)

Ο παραπάνω έλεγχος που διενεργείται από τα αρμόδια όργανα σε χρονικό διάστημα 18 μηνών μετά τη προθεσμία υποβολής από τους ελεγκτές της έκθεσης φορολογικής συμμόρφωσης στη βάση δεδομένων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι εκτός των παραπάνω εταιριών το Υπουργείο Οικονομικών έχει δικαιοδοσία να διενεργεί ελέγχους και σε πλήθος άλλων επιχειρηματικών μονάδων που έχουν επιλεγθεί από την αρμόδια ελεγκτική αρχή και ύστερα από έγκριση του

---

²⁸ ΠΟΛ 1159/2011, Άρθρο 6

²⁹ ΠΟΛ 3482/2010 Άρθρο 80

Γενικού Διευθυντή Φορολογικών Ελέγχων, του Γενικού διευθυντή Φορολογίας και του προϊστάμενου διεύθυνσης ελέγχου με τις παρακάτω προϋποθέσεις :

- Λήψη έκδοση παραποιημένων φορολογικών στοιχείων, παραβάσεις του άρθρου 39 και 39 Α του Ν. 2238/1994 , στοιχεία παράβασης της φορολογικής νομοθεσίας από εσωτερική ή εξωτερική πληροφόρηση. Επίσης μη έκδοση Έκθεσης Φορολογικής Συμμόρφωσης από τους Αρμόδιους Ελεγκτές στις καταληκτικές ημερομηνίες καθώς και αναφορά των ελεγκτών για μη παράδοση στοιχείων τα οποία έχουν σχέση με παράνομες ενέργειες
- Άσκηση δίωξης του Δ.Σ σύμφωνα με τις διατάξεις περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές πράξεις

Συγκεκριμένα οι τακτικοί έλεγχοι που πραγματοποιούνται εξαιτίας της διώξεως σε βάρος μελών του διοικητικού συμβουλίου , σύμφωνα με τις διατάξεις περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της λήψης πλαστών στοιχείων και για τις περιπτώσεις που σίγουρα υπήρξαν παράνομες ενέργειες των άρθρων 39 και 39 Α του Ν. 2238/1994 πρόκειται να γίνουν μέχρι την ημερομηνία παραγραφής της χρήσης.

4.8 Φορολογικοί ελεγκτές

Ο φορολογικός ελεγκτής είναι ουσιαστικά το άτομο το οποίο διενεργεί διεξοδικά τον φορολογικό έλεγχο για να διαπιστώσει και να επαληθεύσει τις φορολογικές υποχρεώσεις των φορολογουμένων. Οφείλει να έχει ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο τόσο σε λογιστικά και φορολογικά όσο και σε θέματα εμπορικού και αστικού δικαίου. Με λίγα λόγια είναι δημόσια πρόσωπα και διενεργούν ελέγχους για να προσδιορίσουν τη **φορολογητέα ύλη** και τις **φορολογικές υποχρεώσεις** των φορολογουμένων.

Συγκεκριμένα ο φορολογικός ελεγκτής έχει τις εξής δικαιοδοσίες :

- Να ελέγχει κάθε μέρα όλα τα βιβλία και στοιχεία που επιβάλλονται από τον ΚΒΣ
- Να προσδιορίζει και να επαληθεύει τα υπόλοιπα του βιβλίου ταμείου, αποθεμάτων , πρώτων υλών και εμπορευμάτων.
- Να προβεί στη κατάσχεση ανεπίσημων βιβλίων τα οποία είναι ύποπτα για απόκρυψη φορολογητέας ύλης

Όμως στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι ο φορολογικός ελεγκτής έχει και υποχρεώσεις οι οποίες είναι :

- Να διενεργεί ελέγχους σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα
- Να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λογιστικών συστημάτων
- Να ασκεί τα καθήκοντα του σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία³⁰

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η έκθεση φορολογικού ελέγχου είναι ένα δημόσιο έγγραφο υψίστης σημασίας και συντάσσεται μετά το τέλος της ελεγκτικής διαδικασίας. Επομένως τα στοιχεία και οι πληροφορίες που παρουσιάζει πρέπει να είναι πλήρεις αντικειμενικές και κατανοητές³¹.

4.9 Δικαιώματα Φορολογουμένων

Στο πλαίσιο του ελέγχου ο φορολογούμενος δικαιούται :

- Να του γνωστοποιείται η εντολή για έλεγχο, αντίγραφο της οποίας του παραδίδει ο ελεγκτής την ημέρα που θα προσέλθει στην ελεγχόμενη επιχείρηση
- Να καταθέσει πριν την έναρξη του ελέγχου όλες τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος αρχικές και συμπληρωματικές (Ε1) καθώς και τις δηλώσεις ΦΠΑ εντός 10 ημερών προκειμένου να δεχτεί μείωση των πρόσθετων φόρων στο ½ λόγω εκπρόθεσμου των παραπάνω δηλώσεων. Επιπλέον δικαιούται να υποβάλλει ειδική αναφορά για τις παράνομες ενέργειες σχετικά με τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων ώστε να αναμενόμενα πρόστιμα να περιοριστούν στο 1/5.
- Δικαιούται με δικές του δαπάνες να αποκτήσει αντίγραφα η φωτοτυπίες κατασχεμένων βιβλίων
- Να παράσχει, πριν την έκδοση σε βάρος του απόφασης επιβολής προστίμου για παραβάσεις των διατάξεων του ΚΒΣ και του Ν. 1809/1988 σχετικά με τους φορολογικούς μηχανισμούς, τις απόψεις του για τις προσδιοριζόμενες παρατυπίες μετά από επίδοση σε αυτόν βάση αποδείξεων σχετικής κλίσης προς ακρόαση και μέσα στην οριζόμενη από την κλήση αυτή προθεσμία, σε διάστημα το πολύ 5 ημερών.
- Να ζητήσει με δικιά του αίτηση εντός 20 ημερών από της επίδοσης σε αυτόν σχετικού σημειώματος, την κρίση του σχετικά με το κύρος των βιβλίων και στοιχείων από ειδική επιτροπή μόνο για φορολογουμένους που ελέγχονται με τακτικό έλεγχο από τα Δ.Ε.Κ Αθηνών και Θεσσαλονίκης και εφόσον διαπιστωθούν παραβάσεις
- Να λαμβάνει γνώση των αποτελεσμάτων του ελέγχου με τη κοινοποίηση σε αυτόν των εκθέσεων ελέγχου

---

³⁰ Παππάς (1999)

³¹ Καζαντζής (2006)

4.10 Υποχρεώσεις Φορολογουμένων

Ο φορολογούμενος στο πλαίσιο του ελέγχου έχει τις εξής υποχρεώσεις³² :

- Να παρουσιάζει τα απαραίτητα βιβλία και στοιχεία
- Να προσφέρει κάθε διαθέσιμη πληροφορία και να παραδίδει έγκαιρα και έγκυρα κάθε στοιχείο και τεκμήριο
- Να ενεργεί έτσι ώστε να διευκολύνει τις ελεγκτικές διαδικασίες

4.11 Διαδικασία που έπεται του ελέγχου

Αφού ολοκληρωθεί ο έλεγχος και κοινοποιηθούν στον φορολογούμενο τα αποτελέσματα των ελεγκτικών διαδικασιών μαζί με τις εκθέσεις ελέγχου ο φορολογούμενος για κάθε ένα αποτέλεσμα έχει δικαίωμα :

- Εφόσον διαφωνεί με την ακρίβεια και ορθότητα των αποτελεσμάτων να υποβάλει στον προϊστάμενο της ελεγκτικής αρχής πρόταση για διοικητική λύση της διαφοράς με ιδιαίτερη αίτηση ή δικόγραφο της τυχόν προσφυγής μέσα σε 60 μέρες από την κοινοποίηση της συμπεριλαμβανομένου και τον μήνα Αύγουστο
- Να καταθέσει προσφυγή στην ελεγκτική αρχή μέσα σε 60 μέρες

4.12 Κώδικας Δεοντολογίας ελεγκτών

Τα γνωρίσματα του ελεγκτή πρέπει να είναι τα παρακάτω :

- Όσον αφορά την ευθύνη για την εξυπηρέτηση του κοινού , ο λογιστής- ελεγκτής πρέπει να διασφαλίζει ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι ορθές και δίκαιες προς όλους
- Ο ελεγκτής οφείλει να έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο λόγω του σύγχρονου και πολύπλοκου οικονομικού περιβάλλοντος το οποίο αλλάζει συνεχώς και πρέπει να προσαρμόζεται σε αυτό
- Ουσιαστικά ο ελεγκτής συνδέεται άμεσα με την αξιοπιστία του επαγγέλματος του και ουσιαστικά είναι υπόλογος των αποτελεσμάτων που θα παρουσιάσει στο κοινό.

---

³² Εγχειρίδιο Φορολογικών Ελέγχων , 2008 , β έκδοση , Υπουργείο Οικονομικών

Με λίγα λόγια ο ελεγκτής ουσιαστικά με την έκθεση ελέγχου και την υπογραφή του πιστοποιεί την ακρίβεια και ορθότητα των λογιστικών καταστάσεων και έτσι δίνει την ευκαιρία στην ελεγχόμενη ευκαιρία να αναπτυχθεί να συνεχίσει τον κύκλο εργασιών της και να είναι πρόσφορη για επενδυτικές ευκαιρίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

5.1 Εισαγωγή

Ένα σύνηθες φαινόμενο στη παρακολούθηση και έρευνα πολλών οικονομικών καταστάσεων είναι η σκόπιμη παραποίηση τους. Δηλαδή στο σημείο αυτό παρατηρούμε ότι ο **Εξωτερικός** και **Φορολογικός** έλεγχος έχουν κάποιες ατέλειες επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να παραποιήσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις.

Έτσι βασικό μέλημα των ελεγκτών είναι ο εντοπισμός αυτής της **λογιστικής απάτης** που πραγματοποιείται με δόλο ώστε να παραπληροποιηθούν οι εργαζόμενοι το ευρύ κοινό και οι υποψήφιοι επενδυτές.

5.2 Ορισμός

Με τον όρο λογιστική απάτη εννοούμε την εκ πονηρού κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και η παραποίηση τους προς όφελος εκείνου που τη διαπράττει.

Συγκεκριμένα απάτη καλείται μια εσκεμμένη πράξη ενός ή μιας ομάδας ατόμων με στόχο την εσκεμμένη αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων. Επίσης στην ίδια συνάρτηση εντάσσεται και το **λογιστικό σφάλμα** το οποίο διαφέρει στην έλλειψη πρόθεσης.

Συγκεκριμένα θα πρέπει να τονίσουμε ότι η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί με υπερτίμηση κερδών και στοιχείων του ενεργητικού με στόχο προσέλκυση επενδύσεων και με υποτίμηση των υποχρεώσεων και των εξόδων με στόχο τη χαμηλή φορολογία. Έτσι η εικόνα της εταιρίας είναι σε σημαντικό βαθμό αλλοιωμένη και παραποιημένη. Αξίζει φυσικά να σημειώσουμε ότι σε αυτό το σημείο εισέρχονται στο θέμα μας οι έννοιες της **δημιουργικής λογιστικής**(creative accounting) και η **διαχείριση** τους³³ (earnings management).

Ο Σπαθής³⁴ αναφέρει ότι σύμφωνα με το Πρότυπο 240 το οποίο αφορά τις αλλοιωμένες οικονομικές καταστάσεις ο όρος της λογιστικής απάτης αναφέρεται ως η εσκεμμένη και εκούσια πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων με στόχο τη ψευδή παρουσίαση των λογιστικών δεδομένων.

Συγκεκριμένα ο όρος **απάτη** αναφέρεται :

---

³³ Ζοπουνίδης (2002)

³⁴ Σπαθής (2002)

- Στην αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων
- Στην απόκρυψη στοιχείων του Ενεργητικού
- Στην παρουσίαση εικονικών συναλλαγών
- Στην μη εφαρμογή λογιστικών προτύπων και αρχών

Ο Rezaee (2005) αναφέρει ότι η λογιστική απάτη έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

- Νόθευση των οικονομικών μεγεθών
- Εσκεμμένες παραποιημένες δηλώσεις συναλλαγών και σημαντικών πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις
- Εκούσια μη ορθή εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών
- Επινόηση τεχνασμάτων με σκοπό τη κερδοσκοπία

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η επαγγελματική απάτη κατατάσσεται σε 2 κατηγορίες.

- ✓ Απάτη εις βάρος της επιχείρησης
- ✓ Απάτη προς όφελος της επιχείρησης

Στην πρώτη περίπτωση τα φαινόμενα τα οποία είναι συνήθη είναι οι περιπτώσεις κλοπής περιουσιακών στοιχείων ή ταμειακών διαθεσίμων από εσωτερικούς ή εξωτερικούς δράστες. Επίσης εδώ συγκαταλέγεται και η δωροδοκία προμηθευτών ή πελατών προς υπαλλήλους της επιχείρησης με στόχο ελαφρύνσεις.

Ενώ στη δεύτερη περίπτωση παρατηρούμε φαινόμενα δωροδοκίας κρατικών παραγόντων ή προμηθευτών οι οποίοι προσφέρουν έτσι προνόμια στην εταιρία και ευνοϊκή μεταχείριση. Επίσης παρατηρείται παραποίηση σκοπίμως στοιχείων του ενεργητικού και απαγορευμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με παραβίαση του Συντάγματος.

5.3 Ορισμός και Εννοιολογική Προσέγγιση της Δημιουργικής Λογιστικής

Η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων έχουν άμεση σχέση με τη δημιουργική η αλλιώς επινοητική λογιστική.

Συγκεκριμένα ο Griffiths (1986) τονίζει ότι η δημιουργική λογιστική έχει ως στόχο την εξυπηρέτηση επενδυτικών δραστηριοτήτων. Δηλαδή υπάρχουν οι δημοσιευμένοι από τις επιχειρήσεις λογαριασμοί οι οποίοι είναι εμφανώς αλλοιωμένοι αλλά με τον τρόπο που παρουσιάζονται τηρούν τη νομιμότητα.

Από την άλλη μεριά ο Jameson (1988) θεωρεί ότι η λογιστική επιστήμη έχει άμεση σχέση με την κριτική σκέψη και ικανότητα του ατόμου ώστε να παρουσιάζει πειστικά τα οικονομικά μεγέθη. Επειδή ακριβώς υπάρχει αυτή η ευελιξία στο λογιστικό επάγγελμα είναι λογικό να υπάρχουν τρόποι παραποίησης των στοιχείων που συνάδουν με τη δημιουργική λογιστική.

Ο Naser (1993) προσεγγίζει τη δημιουργική λογιστική ως " ένα μετασχηματισμό λογιστικών στοιχείων από το τι πραγματικά αυτά είναι στο τι οι καταρτίζοντες τις λογιστικές καταστάσεις επιθυμούν να εκμεταλλεύονται τους υπάρχοντες κανόνες και αρχές." Άρα σύμφωνα με αυτόν η ελευθερία που παρέχεται στο επάγγελμα ενθαρρύνει φαινόμενα δημιουργικής λογιστικής.

Τέλος ο Copeland (1968) θεωρεί ότι η δημιουργική λογιστική αφορά την επαναλαμβανόμενη επιλογή της λογιστικής μέτρησης ή των κανόνων με συνέπεια την έκθεση του εισοδήματος με την μικρότερη διακύμανση από τη γενική τάση, από ότι διαφορετικά θα είχε εμφανιστεί.

5.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την διάπραξη απάτης

Ανταγωνισμός

Στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον με τις πολύπλοκες συναλλαγές και την πληθώρα των οικονομικών συναλλαγών οι επιχειρήσεις λειτουργούν ανταγωνιστικά έναντι της άλλης. Έτσι προκειμένου να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους προβαίνουν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων ώστε να επιβληθούν στους ανταγωνιστές και να αποτρέψουν επίδοξους να εισέλθουν στον κλάδο.

Δανεισμός

Συχνά οι επιχειρήσεις χρειάζονται χρηματοδότηση από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι τράπεζες όμως προκειμένου να τους προσφέρουν ρευστότητα αξιολογούν τον υποψήφιο πελάτη τους με βάση τη πιστοληπτική του ικανότητα³⁵. Δηλαδή απαιτούν να έχει τα εχέγγυα εκείνα τα οποία θα τον καθιστούν αξιόπιστο ώστε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της. Έτσι οι επιχειρήσεις οι οποίες αποβλέπουν στον τραπεζικό δανεισμό αλλοιώνουν τα οικονομικά τους στοιχεία ώστε να επιτύχουν το σκοπό τους.

---

³⁵ Τσακλάγκανος (2008)

Συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων

Σε αυτή τη περίπτωση παρατηρούμε συχνά φαινόμενα παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων. Οι επιχειρήσεις οι οποίες επιθυμούν ρευστότητα μέσω τέτοιων επενδύσεων θέλουν να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους ώστε να προσελκύσουν τους επίδοξους επενδυτές οι οποίοι επιθυμούν να εξαγοράσουν.

Χρηματιστήριο

Συχνά οι επιχειρηματικές μονάδες προκειμένου να εισέλθουν στο χρηματιστήριο αλλοιώνουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις ώστε να μεγεθύνουν τα οικονομικά τους στοιχεία. Επιδιώκουν έκδοση νέων μετοχών και αύξηση της τιμής τους. Άρα η χρηματιστηριακή τους επιτυχία βασίζεται σε ένα ωραιοποιημένο και δυνατό ισολογισμό.

Φοροδιαφυγή

Η φοροδιαφυγή είναι ένα σημαντικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών στοιχείων. Αυτό συμβαίνει διότι οι επιχειρήσεις προκειμένου να πετύχουν χαμηλούς φόρους υποτιμούν τις υποχρεώσεις τους και τα κέρδη τους.

5.5 Λογιστικά Τεχνάσματα με στόχο την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων

Πολλά σοβαρά οικονομικά σκάνδαλα που λαμβάνουν χώρα στον καπιταλιστικό κόσμο αποδεικνύουν ότι υψηλά στελέχη της διοικητικής πυραμίδας των επιχειρήσεων προβαίνουν σε ενέργειες παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω αυτό το γεγονός συμβαίνει με πρωταρχικό στόχο την ωραιοποίηση των οικονομικών δεδομένων ώστε η επιχείρηση να έχει οφέλη στο χρηματοδοτικό τομέα ή αξιόλογο επενδυτικό πρόγραμμα.

Έτσι τίθεται ένα θέμα αν η ευχέρεια που προσφέρει η επιστήμη της λογιστικής είναι τόσο ανεκτή ώστε να παραμερίζονται λογιστικές αρχές και κανόνες που στοχεύουν στη παραποίηση της αλήθειας. Φυσικά αυτή η νόθευση γίνεται με συγκεκριμένα **τεχνάσματα** τα οποία θα παρουσιαστούν εκτενώς παρακάτω.

Υλικά και ενσώματα πάγια

Μία μέθοδος με την οποία κάποιος μπορεί να μεταβάλλει το αποτέλεσμα της επιχείρησης είναι η διενέργεια ή μη των αποσβέσεων. Οι Elliot et al.(2005) πιστεύουν ότι σε αυτή την περίπτωση εκτός από τα αποτελέσματα χρήσης επηρεάζεται και το ενεργητικό αφού δεν εμφανίζονται οι αποσβέσεις που θεωρούνται έξοδο. Άρα η επιχείρηση εμφανίζει περισσότερα κέρδη και αυτό διαμορφώνει την εικόνα της.

Επίσης στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι επηρεάζονται και σημαντικοί αριθμοδείκτες της επιχείρησης που έχουν σχέση με την άμεση ή γενική ρευστότητα. Μερικοί από αυτούς παρουσιάζονται παρακάτω :

- Δείκτης Γενικής Ρευστότητας : Κυκλοφορούν Ενεργητικό/ Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
- Δείκτης Άμεσης Ρευστότητας : (Κυκλοφορούν Ενεργητικό- Αποθέματα) / Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
- Δείκτης δανειακής επιβάρυνσης : (Ξένα Κεφάλαια / Ίδια Κεφάλαια)
- Δείκτης αποδοτικότητας (ROI) : Καθαρά κέρδη / Μέσος όρος λειτουργικού ενεργητικού

Φυσικά μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται ευρέως όσον αφορά τις αποσβέσεις είναι η μη διενέργεια τους ή να πραγματοποιούνται με χαμηλό συντελεστή. Αυτό συμβάλλει στην αύξηση της κερδοφορίας της εταιρίας καθώς παρουσιάζει αυξημένα τα κέρδη της. Απλά πρέπει να τονίσουμε ότι πολλές επιχειρήσεις που δεν διενεργούν αποσβέσεις ουσιαστικά τις χάνουν γιατί δεν έχουν δικαίωμα να τις κάνουν στην επόμενη χρήση.

Τέλος οι αποσβέσεις είναι ουσιαστικά ένας τρόπος χρηματοδότησης της επιχείρησης καθώς τα ποσά που αντιστοιχούν σε αυτές δεν υπόκεινται σε φόρο αλλά παραμένουν στην επιχείρηση με μορφή αποθεματικών.

Άυλα και ασώματα πάγια

Σύμφωνα με τη Νομοθεσία τα άυλα περιουσιακά στοιχεία όπως η φήμη και η πελατεία, η υπεραξία της επιχείρησης, οι άδειες ευρεσιτεχνίας αποσβένονται είτε εφάπαξ είτε σε 3-5 χρόνια. Πολλές επιχειρήσεις όμως προσαρμόζουν το χρόνο απόσβεσης ανάλογα με το συμφέρον τους.

Έτσι αν για παράδειγμα ένα άυλο στοιχείο αποσβεστεί σε 5 χρόνια αντί σε μια χρήση αυτό έχει όφελος για την επιχείρηση καθώς ωραιοποιείται η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Αυτό άρα είναι ένας ακόμη τρόπος παραποίησης των οικονομικών δεδομένων.

Συμμετοχές σε επιχειρήσεις

Ένας άλλος τρόπος αλλοίωσης των αποτελεσμάτων χρήσης μιας επιχείρησης είναι η διαχείριση του λογαριασμού << Συμμετοχές σε επιχειρήσεις >>.

Συγκεκριμένα αυτός ο λογαριασμός αυτός αφορά μετοχές θυγατρικών ή συγγενικών επιχειρήσεων. Έτσι λοιπόν οι επιχειρήσεις που θέλουν ουσιαστικά να χειραγωγήσουν τα αποτελέσματα τους εμφανίζουν τις μετοχές αυτές στην **αξία κτήσης** και όχι στη χρηματιστηριακή αξία για τις εισηγμένες ή στη πραγματική αξία³⁶.

Έτσι αυτό έχει ως συνέπεια στα αποτελέσματα χρήσης να μη περιλαμβάνονται τα κέρδη ή τις ζημίες από την υπερτίμηση ή υποτίμηση της αξίας των συμμετοχών.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε ότι επιχειρήσεις συνηθίζουν να μεταφέρουν τις συμμετοχές στα χρεόγραφα που ανήκουν στο Κυκλοφορούν Ενεργητικό ώστε να βελτιώσουν τους αριθμοδείκτες ρευστότητας.

Όμως εκτός από τους παραπάνω δείκτες επηρεάζεται και ο δείκτης αποδοτικότητας ROI αφού τα χρεόγραφα δεν αποτελούν στοιχείο των πωλήσεων και δεν περιλαμβάνονται στο λειτουργικό ενεργητικό. Έτσι λοιπόν αυξάνεται ο προαναφερόμενος δείκτης γιατί ουσιαστικά μειώνεται ο παρνομαστής του και η εταιρία φτάνει σε υψηλά επίπεδα αποδοτικότητας.

Εμπορεύματα και Πωλήσεις

Όσον αφορά αυτόν τον κλάδο ο Δημοσθένους (2004) γίνεται αποτίμηση των παλιών εμπορευμάτων στην τιμή κτήσης και όχι στη μικρότερη πλέον τιμή πώλησης τους. Έτσι οι εταιρίες που θέλουν να ωραιοποιήσουν τις καταστάσεις τους καθώς δεν εμφανίζουν τις πραγματοποιηθέντες ζημίες αυξάνοντας παράλληλα το τελικό απόθεμα τους.

Μια ακόμη μορφή αλλοίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων είναι όταν η επιχείρηση χρησιμοποιώντας επιθετικό μάρκετινγκ προσπαθεί να προωθήσει τα προϊόντα της, πουλώντας τα σε μεγαλύτερες ποσότητες σε πελάτες σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Έτσι ο προμηθευτής της εν λόγω εταιρίας παρέχει εκπτώτικα πακέτα σε αυτήν λόγω της υψηλής ζήτησης με αποτέλεσμα οι αγορές να γίνονται σε ευνοϊκό περιβάλλον. Έτσι η εταιρία έχει σταθερά έσοδα εξαιτίας της πολιτικής των πωλήσεων της.

Επίσης ένας άλλος τρόπος παραποίησης των οικονομικών στοιχείων είναι οι γνωστές εικονικές πωλήσεις. Οι τελευταίες πραγματοποιούνται μεταξύ συγγενικών επιχειρήσεων και έχουν ως στόχο την αλλοίωση του ισολογισμού και την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

Συγκεκριμένα είναι συχνό φαινόμενο να υπάρχουν πλαστά τιμολόγια προς ανύπαρκτες εταιρίες τα οποία καταγράφονται τη μια χρονιά και ακυρώνονται την επόμενη. Όμως πραγματοποιούνται και μεταξύ μητρικών και θυγατρικών εταιριών όπου οι μητρικές

---

³⁶ Jones (1991)

αγοράζουν εμπορεύματα με σκοπό την αύξηση του κόστους πωληθέντων το οποίο συνεπάγεται χαμηλότερη φορολογία.

Εκτός όμως από τις παραπάνω μεθόδους μεταβολής του ισολογισμού οι επιχειρήσεις προβαίνουν και σε πρόσθετες ενέργειες οι οποίες είναι :

- Παρουσίαση των προκαταβολών των πελατών ως έσοδα από πραγματοποιηθείσες πωλήσεις
- Παράλειψη παρουσίασης ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα τα οποία υπέστησαν φθορά
- Μη έκδοση τιμολογίων πώλησης σε περιόδους κοντά στο τέλος της χρήσης
- Μη καταβολή ΦΠΑ από μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δεν τηρούν τιμολόγια πώλησης

Κεφαλαιοποίηση εξόδων

Ο Cunningham (2005) αναφέρει ότι μια ακόμη μέθοδος αλλοίωσης των οικονομικών στοιχείων είναι η αλόγιστη κεφαλαιοποίηση εξόδων τα οποία δεν τηρούν τις προϋποθέσεις κεφαλαιοποίησης. Αφορά έξοδα λειτουργικά όπως διαφήμισης ή συντήρησης τα οποία δεν παρουσιάζονται ως έξοδα στα αποτελέσματα χρήσης αλλά μεταφέρονται στον ισολογισμό ως δαπάνες που υπόκεινται σε πολυετή απόσβεση.

Αυτή η τακτική ουσιαστικά συνάδει με την ευχέρεια και ευελιξία που προσφέρουν οι λογιστικές αρχές και οδηγούν σε εικονική κερδοφορία την επιχείρηση.

Διαχείριση Εσόδων

Ένας τρόπος παραποίησης των εσόδων είναι η αναγνώριση τους πριν από την πραγματοποίησή τους.

Σύμφωνα με την αρχή πραγματοποίησης των εσόδων η δημιουργία των εσόδων διακρίνεται σε 3 στάδια:

- ✓ Σύναψη έγγραφης σύναψης
- ✓ Μεταβίβαση της κυριότητας του αγαθού και δημιουργίας απαίτησης
- ✓ Είσπραξη αξίας αγαθού

Κανονικά η ύπαρξη των εσόδων υφίσταται κατά το δεύτερο στάδιο με τη μεταβίβαση της κυριότητας³⁷. Τα έσοδα δηλαδή λογίζονται κατά τον πραγματοποίησή τους και όχι είσπραξης τους και καταγράφονται σαν έσοδα χωρίς αυτά να είναι δεδουλευμένα.

---

³⁷ Agarwal (2008)

5.6 Χειραγώγηση Κερδών

Η ωραιοποίηση και αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων είναι ένα αποτέλεσμα της δημιουργικής ή επινοητικής λογιστικής.

Συγκεκριμένα τα στελέχη της διοικητικής πυραμίδας μεταβάλλουν τους λογαριασμούς εκμεταλλεύσεως και χρήσεως και με τον τρόπο αυτό χειραγωγούν τα οικονομικά στοιχεία. Αυτή η πράξη ονομάζεται **διαχείριση κερδών** (earnings management)

Μια ερμηνεία της διαχείρισης κερδών είναι η "έπι σκοπού παρέμβαση στη διαδικασία δημοσιοποίησης των λογιστικών καταστάσεων μιας εταιρίας για την αποκόμιση κέρδους"³⁸.

Επίσης οι Healy et al. (1999) την ορίζουν ως "ή υπο την κρίση της διοίκησης παρουσίαση των οικονομικών στοιχείων της εταιρίας χωρίς να παραβιάζονται αρχές και πρότυπα με στόχο τη παραπληροφόρηση των ενδιαφερόμενων μερών"

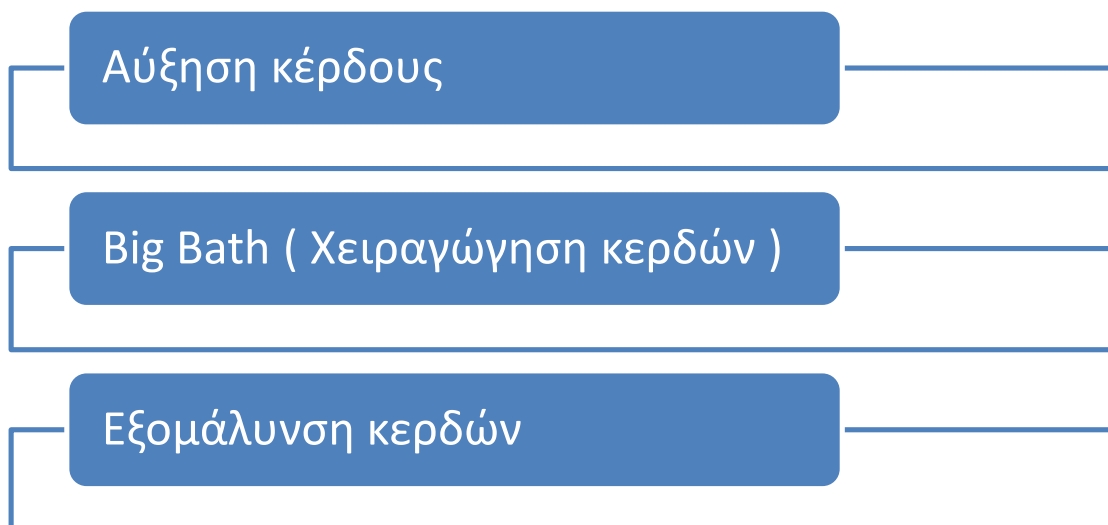
Ουσιαστικά και οι 2 παραπάνω ορισμοί με λίγα λόγια διασαφηνίζουν ότι η διαχείριση κερδών είναι ένας έξυπνος τρόπος μεταβολής της εικόνας της επιχείρησης προς όφελος της. Σε αυτό εξυπηρετεί και η ευελιξία και ευχέρεια που προσφέρει η επιστήμη της λογιστικής μέσω των προτύπων και των κανόνων βάση των οποίων η εταιρία έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζει τις ανάγκες της.

Όλα τα παραπάνω τείνουν να εξηγήσουν ότι το βασικό αντικείμενο είναι τα **εταιρικά κέρδη**. Αυτό συμβαίνει γιατί τα τελευταία συνδέονται άμεσα με τις επενδύσεις καθώς και με τις αμοιβές εσωτερικών και εξωτερικών συνεργατών. Δηλαδή καθοριστικό ρόλο παίζουν στη λήψη αποφάσεων καθώς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες. Πάντως η χειραγώγηση των κερδών θεωρείται ακίνδυνη καθώς το κόστος παραποίησης είναι μικρότερο από το κόστος αποκάλυψης της απάτης.

---

³⁸ Schipper (1989)

5.7 Στρατηγικές χειραγώγησης κερδών

Οι βασικές στρατηγικές διαχείρισης κερδών είναι τρεις :

Αύξηση του Κέρδους. Ουσιαστικά το κίνητρο σε αυτή την περίπτωση είναι η βελτιστοποίηση της εικόνας της επιχείρησης με αύξηση των δημοσιευμένων κερδών για πολλές χρήσεις. Σε ένα σενάριο ανάπτυξης οι αντιλογισμοί δεδουλευμένων είναι μικρότερου ύψους νούμερα από τα δεδουλευμένα της τρέχουσας περιόδου τα οποία αυξάνουν το κέρδος. Έτσι η εταιρία έχει τη δυνατότητα να δημοσιοποιεί υψηλότερο κέρδος από την επιθετική διαχείριση κερδών για πολλές περιόδους. Επιπλέον μπορούν να χειραγωγούν τα κέρδη προς τα πάνω και μετά να αντιλογήσουν τα δεδουλευμένα με χρέωση τους μόνο μια φορά. Η χρέωση αυτή λογίζεται ως έκτακτη ή ουδέτερη δαπάνη³⁹.

Big Bath (Χειραγώγηση κερδών) . Η στρατηγική του Big Bath έχει σχέση με τη πραγματοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων αποσβέσεων και διαγραφών σε μια περίοδο.

Συγκεκριμένα επιλέγεται μια περίοδος φτώχεις και χαμηλής απόδοσης όπου έγιναν εξειδικευμένα γεγονότα όπως αλλαγή διοικητικής πυραμίδας ή συγχώνευση ή εξαγορά επιχείρησης. Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι η στρατηγική του μεγάλου λουτρού συνδυάζεται με μεγάλα κέρδη για άλλα χρόνια⁴⁰.

³⁹ Griffiths (1986)

⁴⁰ Wild et al. (2001)

Η μη συνηθισμένη χρήση του έχει ως αποτέλεσμα οι χρήστες των οικονομικών στοιχείων να προεξοφλούν τη χρηματοοικονομική του επίπτωση. Έτσι διαγράφονται παλιά λάθη και γίνεται σημαντική αύξηση κερδών.

Επίσης μια άλλη συνήθης τακτική εταιριών προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές είναι να εξαλείφουν λειτουργίες ή θυγατρικές. Δηλαδή τους επιτρέπεται να καταγράψουν μια προβλεπόμενη χρέωση έναντι εσόδων για το κόστος εφαρμογής της αλλαγής.

Είναι δηλαδή μια μη επαναλαμβανόμενη ζημία που χρεώνεται έναντι εσόδων και δεν καταγράφεται στα λειτουργικά αποτελέσματα. Πρέπει να τονιστεί όμως ότι όταν λογιστεί μια τέτοια απώλεια αυτό μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στα αξιόγραφα της επιχείρησης όσον αφορά τους πιστωτές αλλά και στους επενδυτές επειδή κατακυλάει η τιμή της μετοχής.

Γενικά οι μέθοδοι "Big Bath" εφαρμόζονται στις εξής περιπτώσεις :

- Αναδιοργάνωση λειτουργιών
- Αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού
- Μείωση και απαξίωση κεφαλαίων
- Διάθεση λειτουργιών

Τέλος καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αυτή η στρατηγική εφαρμόζεται όταν τα νέα για τα κέρδη της επιχείρησης δεν είναι ευχάριστα. Αντίθετα όταν τα κέρδη αναμένονται τεράστια τότε γίνεται μια εξομάλυνση τους που είναι και η τελευταία στρατηγική από τις 3.

Εξομάλυνση κερδών

Η εξομάλυνση κερδών είναι μια σημαντική στρατηγική χειραγώγησης των κερδών. Μέσω αυτής τα στελέχη μειώνουν η αυξάνουν το δημοσιευμένο κέρδος προκειμένου να μειωθεί η αστάθεια του.

Βασική τακτική αυτής της στρατηγικής είναι να μην δημοσιοποιείται μέρος των κερδών σε επικερδείς χρήσεις διαμέσου της δημιουργίας αποθεματικών και να δημοσιοποιούν μετέπειτα αυτά τα κέρδη σε κακές χρήσεις

Για να συμβαίνει αυτό θα πρέπει η απόδοση της επιχείρησης να είναι ιδιαίτερα μεγάλη και τα κέρδη της να είναι υψηλά ώστε να δημιουργούνται προβλέψεις με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο.

Οι επενδυτές θεωρούν ότι τα κέρδη είναι ιδιαίτερα αξιόπιστα αν τα αναμενόμενα αποτελέσματα έχουν μικρή απόκλιση από τα δημοσιευμένα. Έτσι μικρή απόκλιση αποτελεσμάτων αυξάνει τη φερεγγυότητα της επιχείρησης και βελτιώνει την εταιρική της αξία.

5.8 Τρόποι αντιμετώπισης παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων

Το φαινόμενο παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης είναι ιδιαίτερα σοβαρό και εγκυμονεί και κινδύνους απάτης γι αυτό τα στελέχη της διοίκησης πρέπει να λαμβάνουν μέτρα τα οποία να αποτρέπονται τέτοιες καταστάσεις.

Συγκεκριμένα το σύνολο της διοικητικής πυραμίδας οφείλει να διαδώσει μια κουλτούρα στο σύνολο της επιχείρησης η οποία θα πρέπει να διακατέχεται από αρχές, κανόνες τα οποία θα συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία της εταιρίας και στην επίτευξη επιχειρηματικών στόχων.

Πάντως υπάρχουν συγκεκριμένοι τρόποι ανίχνευσης και αποτροπής παραβατικών ενεργειών στις εταιρίες και είναι οι εξής :

- **Αξιολόγηση ευπάθειας της επιχείρησης.**

Όσον αφορά την αξιολόγηση της ευπάθειας η εταιρία οφείλει να ιδρύσει μια υπηρεσία στην οποία θα προσφεύγουν οι υπάλληλοι της στην οποία θα καταγγέλλουν υπόνοιες ή γεγονότα που οδηγούν στη διάπραξη παράνομων ενεργειών και οι οποίες βλάπτουν την εικόνα της επιχείρησης. Σημαντικό ρόλο στο σημείο αυτό διαδραματίζει η συνεργασία και ο ρόλος του προσωπικού ο οποίος πρέπει να είναι κατατοπιστικός και πολυεπίπεδος.

- **Αποτελεσματικότητα Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου**

Όπως αναφέρει και ο Τσακλάγκανος (2005) καθοριστικότερο ρόλο αρχικά διαδραματίζουν οι εξωτερικοί ορκωτοί λογιστές οι οποίοι βάση κώδικα δεοντολογίας οφείλουν να είναι αντικειμενικοί και αμερόληπτοι και να διενεργήσουν αποτελεσματικό έλεγχο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι θα πρέπει να έχουν ένα υψηλό μορφωτικό επίπεδο και σε συνδυασμό με τις ηθικές αρχές που πρέπει να έχουν να ελέγχουν με ακρίβεια και ορθότητα τις οικονομικές καταστάσεις αποκαλύπτοντας οικονομικές ατασθαλίες ή αλλοιώσεις.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί και ο σημαντικός ρόλος του εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης. Το συγκεκριμένο τμήμα οφείλει να διενεργεί συνεχείς και λεπτομερείς ελέγχους ώστε να διαπιστώνει περιπτώσεις παραβάσεων ή παραποίησης των οικονομικών δεδομένων, φορολογικών αντικειμένων ή περιπτώσεις αποκλίσεων από το επιτρεπτό πλαίσιο της Φορολογικής Νομοθεσίας.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι η συνεχής διακυβέρνηση της εταιρίας παίζει καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Επομένως ο εσωτερικός αλλά και εξωτερικός έλεγχος είναι δύο σημαντικοί παράγοντες που συμβάλλουν στο παραπάνω σκοπό.

Βασικά στελέχη της διακυβέρνησης είναι ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος όπως προαναφέρθηκε αλλά και το διοικητικό συμβούλιο.

Όπως αναφέρει και ο Rezzae (2003) και το κράτος παίζει κομβικό ρόλο στη καταπολέμηση της παραποίησης των οικονομικών στοιχείων. Αυτό μπορεί να το επιτύχει μέσω των ελεγκτικών οργάνων φορολογικού ελέγχου ο οποίος έχει ως στόχο την ανίχνευση οικονομικών απατών καθώς και τον σφραγισμό των υπευθύνων.

Οι Spathis⁴¹ et.al αναφέρουν ότι υπάρχουν μοντέλα και λογισμικά τα οποία συμβάλλουν στην αποκάλυψη οικονομικών ατασθαλιών και είναι σημαντικά εργαλεία στα χέρια των ελεγκτών.

Τα υποδείγματα αυτά παρέχουν στατιστικές και οικονομετρικές μεθόδους παλινδρομήσεων και υβριδικών συστημάτων τα οποία ανιχνεύουν οικονομικές απάτες και προσφέρουν σαφή αποτελέσματα.

Πάντως παρόλο που υπάρχουν τρόποι και μέθοδοι ανίχνευσης και αποκάλυψης των παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων εγείρεται το ερώτημα αν όντως μπορεί να υπάρξει ουσιαστική λύση. Σε αυτό σημαντικό ρόλο έχει η επιχείρηση η οποία αν καταφέρει να μεταδώσει στους κύκλους τις κανόνες και ηθικές αρχές θα υπάρξει σίγουρα αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου

5.9 Διεθνή Οικονομικά Σκάνδαλα

Σύμφωνα με τον Rezzae⁴² υπήρξαν σημαντικά εταιρικά σκάνδαλα τα οποία λάβανε χώρα σε Ευρώπη και Αμερική εξαιτίας της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων.

Συγκεκριμένα υπολογίζεται ότι τα ποσά που ήταν αντικείμενο παράνομων ενεργειών ξεπερνούν τα 500 δις δολάρια και αυτό είχε ως αρνητική συνέπεια να αρθεί η εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού καθώς και των πιστωτών και υπαλλήλων.

Τα πιο σημαντικά σκάνδαλα διαπράχθηκαν από συγκεκριμένες εταιρίες-κολοσσούς οι οποίες είναι οι εξής :

Εταιρία ENRON

---

⁴¹ Spathis et al. (2002)

⁴² Rezaee (2003)

Η εν λόγω εταιρία είχε την έδρα της στην Αμερική και το αντικείμενο δραστηριότητας της ήταν η ενέργεια. Τη πρώτη δεκαετία του 80 είχε μια κερδοφόρα πορεία εκμεταλλευόμενη το άνοιγμα της αγοράς στον ενεργειακό χώρο.

Η λογιστική απάτη έγκειται στο γεγονός ότι η ENRON συνεργαζόταν με εταιρίες ειδικού σκοπού των οποίων κατείχε των πλειοψηφικό μετοχικό πακέτο και κατέγραφε έσοδα ως αντικείμενο συναλλαγών με αυτές αποκρύπτοντας έτσι χρέη και ζημίες.

Συνοπτικά τα θέματα ελεγκτικής που προέκυψαν ήταν τα εξής :

- Ελεγχόμενες συναλλαγές με τις εταιρίες ειδικού σκοπού προς απόκρυψη οικονομικών καταστάσεων
- Αναγνώριση εσόδων μελλοντικών αμοιβών και συναλλαγών
- Αποτίμηση επενδύσεων σε μη ρεαλιστικές αξίες
- Σύγκρουση συμφερόντων με απόκρυψη πληροφοριών

Αξίζει να αναφερθεί ότι ελεγκτική εταιρία που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο της συγκεκριμένης εταιρίας ήταν η Arthur Andersen η οποία ήταν από τις πιο γνωστές εταιρίες στο χώρο της ελεγκτικής. Όμως δέχτηκε σφοδρή επίθεση από την επιτροπή S.E.C η οποία της επέβαλλε σημαντικά χρηματικά πρόστιμα. Ύστερα από αυτό το σκάνδαλο αναθεωρήθηκαν πολλοί κανόνες στο χώρο της ελεγκτικής που σχετίζονταν με τις σχέσεις ελεγκτή και ελεγχόμενου.

Εταιρία XEROX

Η εταιρία Xerox ιδρύθηκε το 1959 και αντικείμενο της ήταν η κατασκευή φωτογραφικού υλικού και χαρτιού. Στη δεκαετία του 60 γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση καθώς επεκτάθηκε στη κατασκευή σύγχρονων τότε φωτοτυπικών μηχανημάτων εκμεταλλευόμενη τις νέες τεχνολογίες.

Το σκάνδαλο που έγινε στη συγκεκριμένη εταιρία ήταν ιδιαίτερα κολοσσιαίο καθώς η Xerox προέβη σε ριζική αλλοίωση των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

Συγκεκριμένα αναγνώριζε τα μισθώματα των μηχανημάτων ως πωλήσεις κατά την υπογραφή των συμβολαίων και όχι ως έσοδα κατά τη διάρκεια της μίσθωσης. Αυτό είχε ως συνέπεια την πλήρη παραπληροφόρηση του επενδυτικού κοινού καθώς και την οικονομική ζημία τους⁴³.

Αξίζει να τονισθεί ότι η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατηγόρησε ευθέως την εν λόγω εταιρία για χειραγώγηση μετοχής καθώς και για παραβίαση όλων των λογιστικών κανόνων και αρχών. Αυτό φυσικά φαίνεται από το γεγονός ότι τα κέρδη προ φόρων της εταιρίας το 1999 ξεπερνούσαν τα 510 εκατομμύρια δολάρια.

Τέλος η ελεγκτική εταιρία που ήταν υπεύθυνη για τον έλεγχο της Xerox ήταν η KPMG η οποία παρανόμως κάλυπτε παρασκηνιακά αυτές τις ενέργειες. Αυτό είχε ως επίπτωση η επιτροπή S.E.C να καταθέσει μηνύσεις εις βάρος της και η Xerox

---

⁴³ Rezaee (2004)

υποχρεώθηκε να πληρώσει ένα βαρύ πρόστιμο και να αναδιατυπώσει τις οικονομικές της καταστάσεις για τη τριετία 1997-2000.

Εταιρία Parmalat

Η συγκεκριμένη εταιρία ήταν μια σημαντική βιομηχανία τροφίμων και ιδρύθηκε το 1961 στην Ιταλία. Το βασικό αντικείμενο της όμως ήταν η παραγωγή γάλακτος.

Μέχρι το 1970 το θεσμικό πλαίσιο στην Ιταλία ήταν έτσι διαμορφωμένο που δεν επέτρεπε στην parmalat να εδραιωθεί στην αγορά. Έτσι η εν λόγω εταιρία προέβη σε εξαγορά όλων των εταιριών ίδιου κλάδου οι οποίες είχαν οικονομικά προβλήματα με ιδιαίτερα χαμηλή τιμή.

Αυτό είχε ως θετική συνέπεια την εδραίωση της στον Ιταλικό χώρο και αυτό φαίνεται από τα σημαντικά κέρδη που απέκτησε εκείνη τη περίοδο εκμεταλλευόμενη στο έπακρο τεχνικές του marketing μέσω των διαφημίσεων και των νέων τεχνολογιών.

Έτσι για αρκετά χρόνια ήταν από τις μεγαλύτερες κερδοφόρες βιομηχανίες στην Ιταλία μέχρι να αρχίσει η οικονομική της κάθοδος. Αυτή οφείλεται στον υπερβολικό τραπεζικό δανεισμό της.

Η απάτη όμως στην όλη υπόθεση ήταν ότι η εταιρία παρουσίαζε υπερβολικά μεγάλη κερδοφορία. Αυτό το επιτύγχανε με επιθετική εξαγορά άλλων εταιριών. Αυτό φυσικά το γεγονός δυσχέραινε τον έλεγχο των πραγματικών κερδών και δημιουργούσε ανησυχία στους επενδυτές.

Με λίγα λόγια το πλήθος των εταιριών που ήταν υπό την ιδιοκτησία της χρησίμευε για κάλυψη με στόχο τη δημιουργία κερδών και την παραπληροφόρηση των επενδυτών. Επίσης κατηγορείται ότι πλαστογράφησε έγγραφο σε τράπεζα της Αμερικής με προθεσμιακό λογαριασμό πάνω από 5 δις δολάρια.

Έτσι δημιουργήθηκε μια απάτη για αυτή την εταιρία τα αποτελέσματα της οποίας φάνηκαν όταν η parmalat αδυνατούσε να ρευστοποιήσει 500 εκατομμύρια δολάρια σε αμοιβαία κεφάλαια στα νησιά Keyman και είχε και χρέη 150 εκατομμυρίων σε ομολογιούχους.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένας συνοπτικός πίνακας με τα μεγαλύτερα ελεγκτικά σκάνδαλα και τις εταιρίες που συμμετείχαν σε αυτά⁴⁴.

---

⁴⁴ Rezaee (2004)

Εταιρία	Χώρα	Έτος σκανδάλου	Κλάδος	Κατηγορίες Παραποίησης	Ελεγκτική Εταιρία
Cendant	ΗΠΑ	1998	Παροχή υπηρεσιών	Διόγκωση εσόδων κατά τις συγχωνεύσεις με άλλες εταιρίες	Ernst
AOL	ΗΠΑ	2002	Τηλεπικοινωνίες	Σκόπιμη διόγκωση εσόδων με προμηθευτές έναντι ανταλλάγματος	Ernst and Young
CMS Energy	ΗΠΑ	2002	Ενέργεια	Αύξηση εμπορικών συναλλαγών έναντι ανταλλάγματος	Arthur Andersen
Freddie Mac	ΗΠΑ	2002	Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	Παραποίηση εσόδων και στοιχείων ενεργητικού προς χειραγώγηση μετοχής	Arthur Andersen
Merrill Lynch	ΗΠΑ	2002	Χρηματοοικονομικές παροχές και υπηρεσίες	Παράνομες ενέργειες όσον αφορά το μετοχικό κεφάλαιο για χρηματοδότηση. Ύποπτη πρακτική προώθησης εργαζομένων	Deloitte and Touche

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον και την διεθνοποίηση των συναλλαγών ο ρόλος της ελεγκτικής είναι καθοριστικότερος καθώς δίνει το πράσινο φως στις επιχειρήσεις ώστε να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους και να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους.

Πλέον ο αριθμός των επιχειρηματικών μονάδων είναι πολύ μεγάλος και οι λειτουργίες της κάθε εταιρείας ποικίλει ανάλογα με το αντικείμενο δραστηριότητας της και τη νομική της μορφή.

Σε αυτή τη διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε αναλυτικά η συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στην οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα παρουσιάστηκε το σύνολο των ελεγκτικών διαδικασιών που διενεργεί ο ανεξάρτητος ορκωτός ελεγκτής λογιστής προκειμένου να έχει μια πλήρη εικόνα για το αληθές των λογιστικών και χρηματοοικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρίας.

Σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία διαδραματίζει ο Κώδικας Δεοντολογίας των Ελεγκτών οι οποίοι οφείλουν να διακατέχονται από συγκεκριμένες αρχές και ηθικούς κανόνες συνδυαζόμενους με αμεροληψία και αντικειμενικότητα προκειμένου να προβούν σε αληθή συμπεράσματα σχετικά τις οικονομικές καταστάσεις.

Η ευθύνη των Ορκωτών λογιστών είναι πολύ σημαντική καθώς ουσιαστικά με την υπογραφή τους πιστοποιείται η αξιοπιστία της ελεγχόμενης επιχείρησης δίνοντας της τη δυνατότητα να συνεχίσει ομαλά την λειτουργία της.

Άρα κλείνοντας το κομμάτι της ανάλυσης του εξωτερικού ελέγχου καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Εξωτερικός Έλεγχος είναι ιδιαίτερα καθοριστικός για τις επιχειρήσεις καθώς ανανεώνει τις σχέσεις εμπιστοσύνης με το ευρύ κοινό καθώς και με υπονήφιους επενδυτές.

Στη συνέχεια η διπλωματική παρουσιάζει τη συμβολή του φορολογικού ελέγχου στις επιχειρήσεις ο οποίος διενεργείται από το κράτος και τα αρμόδια ελεγκτικά του όργανα.

Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκε μια εκτενή ανάλυση όσον αφορά τα αρμόδια φορολογικά όργανα του κράτους καθώς και τη διαδικασία φορολογικού ελέγχου όπως και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις ελεγκτών και φορολογουμένων.

Από όλα αυτά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο φορολογικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για την διασφάλιση των κρατικών εσόδων και τη πάταξη της φοροδιαφυγής φυσικών και νομικών προσώπων.

Έτσι με πολλών ειδών ελέγχους και κυρώσεις προσπαθεί να διαμορφώσει μια φορολογική συνείδηση στους φορολογουμένους οι οποίοι οφείλουν να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους στα πλαίσια φυσικά ενός δίκαιου φορολογικού συστήματος που θα λαμβάνει υπόψη του και τη φοροδοτική τους ικανότητα.

Ολοκληρώνοντας λοιπόν τον φορολογικό έλεγχο στο τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας παρουσιάζεται η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, οι λογιστικές απάτες,

η δημιουργική λογιστική και η χειραγώγηση κερδών που πραγματοποιείται από τις επιχειρήσεις ώστε να ωραιοποιούν τους ισολογισμούς τους.

Συγκεκριμένα παρατηρείται έντονα το φαινόμενο αλλοίωσης της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης παραβαίνοντας αρχές και κανόνες της νομοθεσίας αναλόγως με το συμφέρον της επιχείρησης.

Η δημιουργική λογιστική και τα παρακλάδια της τα οποία αναλύονται αναλυτικά σε αυτή την εργασία παίζει καθοριστικότατο ρόλο στη διαμόρφωση των λογιστικών καταστάσεων μιας εταιρείας. Δηλαδή τα διοικητικά στελέχη προβαίνουν σε σκόπιμη μεταβολή των οικονομικών στοιχείων για να έχει η εταιρεία πολλά οφέλη σε διάφορους τομείς.

Ένας από αυτούς τους τομείς είναι ο τραπεζικός δανεισμός ο οποίος αποτελεί μια μορφή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Έτσι οι εταιρείες ωραιοποιούν τις καταστάσεις τους έτσι ώστε να φαίνονται αξιόπιστες στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και να αντλούν ρευστότητα όποτε το έχουν ανάγκη.

Επιπλέον σημαντικό κίνητρο παραποίησης της χρηματοοικονομικής εικόνας για μια επιχείρηση είναι και το χρηματιστήριο αξιών καθώς οι εταιρείες προσπαθούν να χειραγωγήσουν πολλές φορές τις τιμές των μετοχών τους (εφόσον είναι εισηγμένες) ώστε να παραπληροφορήσουν το επενδυτικό κοινό γεγονός που φυσικά διώκεται ποινικά εφόσον αποκαλυφθεί.

Άρα τα στελέχη της διοικητικής πυραμίδας προβαίνουν σε αυτές τις ενέργειες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό και να αποκομίζουν οφέλη. Αυτό όμως οφείλεται στην ευχέρεια και ευελιξία που προσφέρει η λογιστική επιστήμη. Δηλαδή είναι πραγματοποιήσιμο να "τροποποιούνται" οι οικονομικές καταστάσεις με σχετικά εύκολο τρόπο αλλά εδώ τίθεται το ζήτημα κατά πόσο αυτό το γεγονός είναι θεμιτό και νόμιμο.

Στο σημείο αυτό καθοριστικότατος είναι ο ρόλος της ελεγκτικής η οποία όπως προαναφέρθηκε έχει ως στόχο την ακριβοδίκαιη παρουσίαση του χρηματοοικονομικού προφίλ της επιχείρησης. Σε συνδυασμό με στατιστικές και οικονομετρικές μεθόδους αλλά και με άλλους είδους εργαλεία προσπαθεί να επιτύχει το μέγιστο αποδοτικότερο αποτέλεσμα.

Έτσι τίθεται θέμα επιχειρηματικής ηθικής και αν πρέπει επιτέλους τα διευθυντικά στελέχη να προσπαθήσουν κάποια στιγμή να τονώσουν την αξιοπιστία της επιχείρησης με θεμιτά μέσα και ηθικά μέσα. Άρα ίσως θα πρέπει να παραμεριστεί η νοοτροπία των λογιστικών απατών και να οδηγήσει σε θέσπιση κανόνων και τήρηση λογιστικών προτύπων ώστε να κατευθυνθούμε στη σωστή πορεία.

Τέλος ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα αυτής της διπλωματικής εργασίας θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρξαν κάποιοι περιορισμοί καθώς δεν πραγματοποιήθηκαν ποσοτικές αναλύσεις σε συνδυασμό με κάποια εμπειρική έρευνα και αυτό θέτει τα θεμέλια για περαιτέρω μελλοντικές μελέτες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Γαγάνης Χ. , Ζοπουνίδης Κ. , (2008) "Αναγνώριση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων : Μεθοδολογικό πλαίσιο και εφαρμογές" Εκδόσεις Κλειδάριθμος,
- Δημοσθένους Ι. (2004) " Creative Accounting", Li, pp 53-60
- Ζοπουνίδης Κ, Σπαθής Χ., Δούμπος Μ (2002) "Οι λαθροχειρίες των ισολογισμών και οι αδυναμίες των ελεγκτών" Οικονομικός Ταχυδρομικός, τεύχος 38, σελ 58-59,
- Καζαντζής Χ. Ι. (2006) , "Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος: Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων", Εκδόσεις Business plus Α.Ε
- Λουμιώτης Ι. Β. (2006) "Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων" ΣΟΛ , Αθήνα
- Νεγκάκης Χ. , Ταχυνάκης Π., (2013) "Σύγχρονα Θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου" Εκδόσεις Διπλογραφία , Αθήνα
- Ντζανάτος Δ. , (2009) "Ο έλεγχος ως μηχανισμός αρνητικής εντροπίας" Εκδόσεις Καστανιώτη
- Παππάς Α. (1999) "Εισαγωγή στην ελεγκτική" εκδόσεις Γ. Μπένου
- Παπαδάτου Θ. (2001) , " Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος ανώνυμων εταιριών" Εκδόσεις Σακκουλά , Θεσσαλονίκη
- Σπαθής Χ. , (2002) "Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων" Λογιστής, τεύχος 570
- Τσακλάγκανος Α. , (2005) " Ελεγκτική " εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη
- Φλιτούρης Α. (2007) , " Εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος" Θεσσαλονίκη
- Οδηγός Φορολογικού ελέγχου 2008, Π. Μιχαήλ, Χ. Κουτσούκας, Δ. Χαλβατσιώτης, Ι. Μανουσάκης ,
- Υπουργείο Οικονομικών, Εγχειρίδιο Φορολογικών ελέγχων (2008) β έκδοση

Ξενόγλωσση

- Amat O. and Gowthorpe C. (2004) " Creative Accounting: Nature, Incidence and ethical issues"
- Bostick L., Luehlfig M. , (2007) " Auditors ' Responsibilities Formalized Under SAS 109 Understanding Risks Associated with the Legal and Regulatory Enviroment" The CPA journal
- Burgstahler D. , Dichev I. , (2004) " Earnings Management to avoid earnings decreases and losses, Journal of accounting and economics, vol 24 , Iss 1, pp 99-126
- Copeland (1968)- " Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues", Journal of Accounting Research, British Accounting Review

- Dechow P, Sioan R and Sweeney P. (1995) ‘‘Detecting Earnings Management’’, The Accounting Review, vol 70 , pp 193-225
- Duska R., (2005) ‘‘ The good Auditor – Sceptic or Wealth Accumulator? Ethical lessons learned from the Arthur Andersen Debacle’’ journal of business ethics, pp.17-29
- Griffiths (1986) - ‘‘ Relation between creative accounting and corporate governance, Agarwal, p. 26
- Gian Maria Milesi- Feretti (2004) ‘‘Good, bad or ugly? On the effects of fiscal rules with creative accounting’’, Journal of Public Economics, Vol 88, pp 377-394
- Hemraj M. B, (2001) ‘‘ Guarding the company against dishonest employees’’, journal of financial crime, vol 9 , pp. 90-95
- Healy P. and Wahlen M. (1999) ‘‘ A Review of the Earnings Management Literature and its implications for Standard Setting., Accounting Horizons , Vol 13, pp 365-383
- Jones J. (1991) ‘‘ Earnings management during import relief investigations’’ Journal of accounting research
- Leuz C. , Nanda D. and Wysocki P. , (2003) ‘‘ Earnings Management and investor protection : An International Comparison’’ , Journal of Finance Economics , vol 69, pp. 505-527
- Naser (1993) - ‘‘ The ethics of Creative Accounting’’, British Accounting Review
- Rezaee Z. (2003) ‘‘ High quality financial reporting: The six- legged tool , Strategic Finance’’ , page 26-30
- Rezaee Z. (2005) ‘‘ Causes consequences and deterrence of financial statement fraud’’ Critical perspective on accounting , Vol 16 , pp. 277-298
- Shah A. (2010) ‘‘ Exploring the influences and constraints on creative accounting in the United Kingdom’’ , European Accounting Review , Vol 7, pp 83-104
- Turner J. , Mock T. , (2003) ‘‘ An analysis of the Fraud Triangle’’

ΝΟΜΟΙ – ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

- ΠΟΛ. 1159/22.7.2011 << Καθορισμός της διαδικασίας εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν.2238/1994) αναφορικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που θα εκδίδεται από Νόμμους Ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο μητρώο του ν.3693/2008 (ΦΕΚ Α 174)